

LIETUVOS
SUAUGUSIŲJŲ
ŠVIETIMO
ASOCIACIJOS
PERIODINIS
LEIDINYS

2002 metų sausis–birželis

S A V I Š V I E T A

Lietuvos suaugusiųjų
švietimo asociacijos
leidykla

S A V I Š V I E T A

Vilnius 2002

Sudarė

Vilija Dailidienė

Vilija Lukošūnienė

Viršelyje: Živilės Šimėnienės iliustracija

Leidinių remia

Baltijos – Amerikos partnerystės programa (BAPP)

Vokietijos aukštųjų liaudies mokyklų sąjungos tarptautinio bendradarbiavimo institutas (IIZ/DVV)

Įžanga | 5

Sveikinimo žodis

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos
dešimtmečio proga | 7

Hab. dr. prof. Heribertas Hinzenas

Dešimt Šiaurės šalių ir Lietuvos suaugusiųjų
švietėjų bendradarbiavimo metų | 9

Antra Carlsen

Pirmieji Lietuvos suaugusiųjų švietimo
asociacijos metai | 14

Prof. Klemensas Sinkevičius

O kur toliau? | 20

Prof. Vincentas Dienys

Neformalus suaugusiųjų švietimas

Lietuvoje LSŠA narių akimis | 27

Dr. Irena Žemaitaitytė

Jaustis laimingam kintančiame pasaulyje | 35

Roma Koncevičienė

Aštuoneri metai su LSŠA:

nuo utopinės idėjos iki aukštesniosios
liaudies mokyklos Rumšiškėse | 38

Gita Šapranauskaitė

Utenos kolegija įsitraukė į profesionalių
savanorių rengimą | 41

*Jurgita Zabulytė Kupriūnienė,
Žydra Motiejūnienė*

Kad mokymasis teiktų džiaugsmą | 43

Jonė Sikorskienė

Įkvėpimo semiamės iš LSŠA renginių | 47

Rita Vargalytė

Svarbiausia – galimybė bendradarbiauti | 49

Zita Gaigalienė

Mokytis vieniems iš kitų | 51

Dangiras Kačinskas, Dalia Surmilavičienė

Statistika | 53

I ŽANGA

Dešimt metų – pakankamai ilgas laikas, kai kalbama apie vieno žmogaus gyvenimą. Daug tai ar mažai organizacijai, kurią tuos dešimt metų kūrė ne vienas žmogus?

2002 metais švęsdami Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos jubiliejų atsigręžiame atgal norėdami įsitikinti, ar daug nuveikėme, prisiminti pirmųjų atradimų džiaugsmingą virpulį, pasisemti stiprybės. Jubiliejui skirtoje „Savišvietoje“ spausdiname šventinius sveikinimus, džiaugiamės savo darbais, bandome įžvelgti, kas mūsų laukia ateinantį dešimtmetį.

Sveikinimo žodyje Vokietijos liaudies mokyklų sąjungos tarptautinio bendradarbiavimo instituto vadovas prof. Heribertas Hinzenas, pasidžiaugęs sėkminga dviejų institucijų draugyste, išreiškia viltį, kad būtent toks bendradarbiavimas taps taikaus pasaulio tautų ir kultūrų buvimo kartu pagrindu. Antra Carlsen, Šiaurės šalių liaudies akademijos ir Baltijos valstybių projekto vadovė, prisimena, kaip pirmųjų pažinties metų klausimus „Ką?“ ir „Kaip?“ pakeitė klausimai „Kodėl?“, kaip LSSA iš mokinės virto viena iš galimų partnerių įgyvendinant Šiaurės šalių ministrų Tarybos strategiją gretimų teritorijų atžvilgiu.

Pirmasis Asociacijos pirmininkas prof. Klemensas Sinkevičius pasakoja apie Asociacijos įkūrimą, žmones, jų įsivaizduotą ateities perspektyvą, atliktus darbus. Prof. Vincentas Dienys džiaugiasi, kad pradžioje pasirinkta Asociacijos strategija pasiteisino – išplėtotas regioninių informacinių centrų tinklas leidžia imtis sudėtingos daugiašakės veiklos. Analitiniame straipsnyje dabartinis asociacijos prezidentas aptaria suaugusiųjų švietimui laikmečio suformuluotus uždavinius ir svajoja įtraukti į jų sprendimą visus Lietuvos žmones.

Dr. Irena Žemaitaitytė, teoriškai apibendrinusi globalių pasaulio po-

kyčių poveikį socialiniams procesams Lietuvoje, primena suaugusiųjų švietėjų vaidmenį padedant žmogui prisitaikyti prie nuolatinės gyvenimo kaitos ir remdamasi tyrimo medžiaga aptaria neformaliojo suaugusiųjų švietimo situaciją Lietuvoje.

Laimėjimai ir problemos, aptarti minėtuose analitiniuose darbuose, virsta konkrečiais džiaugsmiais ir rūpesčiais praktikų straipsniuose. Juose atsiskleidžia marga Lietuvos suaugusiųjų švietimo mozaika, per dešimt metų nueitas kelias. Būtent iš tų straipsnių matyti, kokiais grandioziniais projektais virto pradžioje tokios nedrąsios švietėjų viltys, kokie dideli darbai pradėti. Iš pradžių nesuvokę pačios „andragogikos“ sąvokos prasmės, dabar švietėjai puikiai supranta, kokius tikslus jiems kelia laikmetis, ko iš jų laukia visuomenė, kokius darbus jie turi atlikti, kad Lietuva įsijungtų į pasaulinius procesus. Suaugusiųjų švietėjai susiduria su daugybe problemų, bet kiekvienas pačių padarytas darbas stiprina pasitikėjimą savimi, įkvepia jėgų naujai veiklai. Tai leidžia tikėti, kad ir pati Asociacija, ir visi jos nariai ir bendraminčiai dar ne vieną dešimtį metų gyvuos, tobulės, kantriai dirbs kasdienius darbus ir džiaugsmingai švęs SĖKMĘ.

SVEIKINIMO ŽODIS LIETUVOS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO ASOCIACIJOS DEŠIMTMEČIO PROGA

Mieli kolegės ir kolegos,

Vokietijos liaudies mokyklų sąjungos tarptautinio bendradarbiavimo instituto (IIZ/DVV) vardu nuoširdžiai sveikinu Jus su Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos dešimtmečiu.

Nors 10 metų primena „vaikišką gimtadienį“, manau, ši data yra puiki proga prisiminti praėjusių metų raidą ir apžvelgti suaugusiųjų švietimo tendencijas ir jų santykį su augančiomis Europos struktūromis.

Kai prieš dešimt metų Jūsų iniciatyva ir nenuilstančių mūsų kolegų a.a. dr. Rolfo Niemano ir tarybos nario profesoriaus dr. Knollio pastangomis pradėjome bendradarbiauti, Jūsų šalis buvo ką tik atgavusi Nepriklausomybę ir kartu su kitomis Baltijos šalimis pradėjusi eiti į dar nežinomą Europos ateitį. Todėl pirmieji bendradarbiavimo metai buvo skirti išsaugoti ir plėtoti esamas suaugusiųjų švietimo struktūras. Nuo pat pradžios pasitikėjimu grindžiamas bendradarbiavimas žingsnis po žingsnio peraugo į konceptualų keitimąsi patirtimi. Tam visų pirma buvo pradėtos organizuoti stažuotės LSŠA individualiems nariams ir kolektyvinių narių atstovams, diskusijos apie suaugusiųjų švietimo įstatymų principus, kuriami bendri Europos Sąjungos fondų projektai. Kad LSŠA, pradėjusi nuo dvišalio bendradarbiavimo, dabar priklauso Europos suaugusiųjų švietimo struktūroms, rodo jos veikla Europos suaugusiųjų švietimo asociacijoje (EAEA) ir glaudūs ryšiai su suaugusiųjų švietimo institucijomis Baltijos jūros regione. Puikus LSŠA veiklos pavyzdys yra Suaugusiųjų švietimo savaitės, kasmet organizuojamos visoje Lietuvoje. Jos tapo sektinu pavyzdžiu net ir už šalies ribų.

Kaip didelę sėkmę vertinu ir tai, kad LSŠA šiuo metu dirba savarankiškai, taigi Jūsų organizacija, nors jauna, jau subrendo „pilnametystei“!

Nuoširdžiai dėkoju visiems tiems, kurie per praėjusius dešimt metų prisidėjo prie Asociacijos sėkmės!

Tikiuosi, kad mes, džiaugdamiesi tuo, kas pasiekta, ir toliau ilgai ir abiem pusėms naudingai bendradarbiausime. 2002 metų rugsėjo 11 dienos įvykiai dar kartą parodė, kad augant tarptautinėms grupuotėms gali būti grėsmei sumažinti neužtenka nacionalinių „vienos salos“ sprendimų. Kitaip sakant, stabilumą ir saugumą galima užtikrinti tik plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą. Pavyzdžiu galėtų būti artėjanti Europos Sąjungos plėtra į rytus, kuri greitai laiku apims ir Lietuvą. Šis procesas gali būti pavojingas, jeigu bus suprastas kaip grėsmė ir žmonės pasijus prarandantys kultūrinį identitetą ir nepriklausomybę. Vykstant tokiems pokyčiams suaugusiųjų švietimas tampa dar svarbesnis, nes skleisdamas *mokymosi visiems* ir *mokymosi visą gyvenimą* idėjas padeda žmonėms orientuotis nuolat kintančioje ekonominėje ir socialinėje situacijoje. Vis didesnė yra tarptautinio suaugusiųjų švietimo institucijų bendradarbiavimo siekiant nuolatino *kultūrų dialogo* reikšmė.

Mes turime toliau dirbti kartu, kad tarptautinio bendradarbiavimo plėtra būtų suvokiama kaip „viso pasaulio politika“, suaugusiųjų švietimui skiriamai svarbią vietą. Turime dirbti, nors suaugusiųjų švietimui tarptautiniuose susitarimuose ir sutartyse iki šiol dažnai skiriama nepakankama reikšmė ir jis nepakankamai finansuojamas. Tuo tarpu suaugusiųjų švietimas gali padėti išspręsti ne vieną svarbią problemą. Pavydžiui, kalbant apie šiuo metu opų Kaliningrado klausimą, regiono stabilizavimui ir plėtrai praverstų mums bendradarbiaujant įgyta patirtis.

Pagrindinis veiklos tikslas turėtų būti siekimas keičiantis žmonėmis ir idėjomis numegzti vietinius, nacionalinius, regioninius bei globalius veiklos tinklus ir tuo prisidėti prie ilgalaikio takaus įvairių tautų ir kultūrų buvimo kartu.

Matydamas tokią perspektyvą, linkiu Jums ir visai LSŠA ir toliau sėkmingai prisidėti prie Lietuvos ir tarptautinio suaugusiųjų švietimo.

Jūsų –

hab. dr. prof. Heribertas Hinzenas

Hab. dr. prof. Heriberto Hinzeno straipsnį „Po rugsėjo 11 dienos... Suaugusiųjų švietimo plėtra kaip viso pasaulio politika?“ rasite 2002-ųjų metų antrajame „Savišvietos“ leidinyje.

Dešimt Šiaurės šalių ir Lietuvos suaugusiųjų švietėjų bendradarbiavimo metų

ANTRA CARLSEN

NFA ir Baltijos valstybių projekto vadovė

Šiaurės šalių liaudies akademija – *The Nordic Folk Academy (NFA)* – tai Šiaurės bei kitų šalių suaugusiųjų švietimo plėtros centras, virtęs suaugusiųjų švietėjų susitikimo vieta. NFA tikslas – puoselėti ir plėtoti suaugusiųjų švietėjų bendradarbiavimą ne tik Šiaurės ir kitose Europos valstybėse, bet ir Šiaurės valstybių ir gretimose teritorijose – Baltijos valstybėse bei Šiaurės Vakarų Rusijoje. NFA ryšiai su Baltijos valstybių suaugusiųjų švietimo institucijomis – švietimo ministerijomis, NVO bei savivaldybių atitinkamais padaliniais – užsimezgė 1992 metais. Šie ryšiai spartino trečiojo sektoriaus plėtrą Lietuvoje, padėjo kurtis bei stiprėti nacionalinei suaugusiųjų švietimo institucijai – Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijai, tapusiai skėtine organizacija daugumai Lietuvos neformalaus suaugusiųjų švietimo institucijų.

Įkvėpimas

Dešimtajame dešimtmetyje Lietuvos švietėjai susipažino su tuomet naujais suaugusiųjų švietimo būdais bei tokio švietimo organizavimo formo-

mis: studijų asociacijomis (*studieförbund*), aukštesniosiomis liaudies mokyklomis (*folkhögskolor*), dieninėmis liaudies aukštesniosiomis mokyklomis (*daghøjskoler, DK*), studijų rateliais (*studie cirkel*), neformalioju suaugusiųjų švietimu (*folkeoplysning*) – ir su dideliu entuziazmu sutiko vertingą šiauriečių patirtį.

Tais metais intensyviai keliauta, nes pagrindinis tikslas buvo pamatyti, susipažinti, išgirsti. Šių kelionių metu dažniausiai buvo užduodami klausimai „Ka?“ ir „Kaip?“ Emociškai tai galima būtų apibūdinti kaip nustebimų, susižavėjimo bei gražaus pavydo laiką, nes Lietuvos švietėjai nuoširdžiai žavėjosi švietimo sistemomis, kurios rūpinasi kiekvieno žmogaus individualiais poreikiais mokytis nepriklausomai nuo amžiaus ir parežiančiomis mokinio ir švietėjo lygybę ir bendradarbiavimą.

Kolegialios diskusijos prasidėjo vėliau, nes lietuviai, remdamiesi pirmaisiais darbais bei sukaupia patirtimi, pradėjo formuluoti klausimus „Kodėl?“ Tų diskusijų metu buvo stengiamasi suprasti, kodėl demokratinės suaugusiųjų švietimo formos, Šiaurės šalyse pradėtos diegti prieš šimtą metų, yra aktualios ir XX amžiaus pabaigoje ir kodėl vyriausybės vis dar remia jas bei sudaro sąlygas tolimesnei jų plėtrai?

Šiaurės šalių akademija (NFA) savo bibliotekos bei darbuotojų dėka šiame klausinėjimo procese dalyvavo kaip tarpininkė, kontaktinė organizacija bei susitikimų vieta, ne tik kaip žinių bei veiklos įkvėpimo šaltinis. Be to, nebuvo užmiršta ir istorinė patirtis. Estija ir Latvija tyrinėjo liaudies aukštesniųjų mokyklų judėjimą, o Lietuva liaudies universitetų kūrimą prieš Antrąjį pasaulinį karą.

Vietinės aplinkybės

Šiaurės šalių turtingumas, leidžiantis neįtikėtinais mastais, Baltijos šalių akimis, finansuoti suaugusiųjų švietimą, buvo nepasiekiamas Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Gražios šiauriečių aukštesniosios liaudies mokyklos su puikiomis gyvenimo bei mokymosi sąlygomis buvo sunkiai įsivaizduojama perspektyva lietuviams.

Lietuvos švietėjai labiausiai norėjo savo mokyklose įgyvendinti Šiaurės šalių demokratinio švietimo tradicijas bei filosofiją. Dėl tos priežasties klausimas „Kodėl?“ dabar turi būti atsakytas vietose. Kad būtų išsaugotas kultūros paveldas ir tradicijos, būtina vietose šviesti ūkininkus, padėti grįžti į švietimą tiems asmenims, kuriems sunkiau sekasi mo-

kytis, ir vykdyti programas visuomenės politiniam bei bendruomeniniam aktyvumui skatinti.

Lietuva pasirinko savo kelią ir per dešimt neformalaus suaugusiųjų švietimo plėtros metų nemažai pasiekė:

- 1998 metais priimamas Neformalaus suaugusiųjų švietimo įstatymas;
- 2000 metais įkuriama Nacionalinė aukštesniųjų liaudies mokyklų asociacija;
- 1992 metais įkuriama stipri skėtinė organizacija – Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, kuri labai vertinama tiek Šiaurės šalyse, tiek visoje Europoje;
- Švedijos – Lietuvos draugija aktyviai veikia steigdama studijų asociacijas ir skleisdama studijų ratelių metodą Lietuvoje.

Lietuvoje, kaip ir kitose dviejose Baltijos šalyse, geriausių rezultatų pasiekė tos organizacijos, kurios tinkamai įvertino gyventojų poreikius ir bendradarbiavo su savivaldos institucijomis. Suprantama, kad toks darbas galėjo būti atliktas tik po to, kai šios organizacijos įgijo tam tikros kompetencijos ir išplėtojo savo infrastruktūrą. Visa tai vyko dešimtajame dešimtmetyje. Per paskutiniuosius 3 – 4 metus NFA ir LSŠA bendradarbiavimo kokybė smarkiai pakito. Lietuvos ir Šiaurės šalių atstovai kolegialiai priimdami sprendimus ir lygiai dalindamiesi atsakomybe kruopščiai vertina Lietuvos poreikius ir NFA siūlo labiausiai tinkamas mokymosi galimybes.

Ryšių mezgimas, palaikymas ir bendradarbiavimas

Ar surastume kokį nors bendrą pagrindą tolimesniam dialogui ir bendriems projektams nagrinėdami suaugusiųjų mokymosi vertybes ir filosofiją Šiaurės šalyse bei Lietuvoje? Diskusijos tarp Šiaurės šalių ir Baltijos valstybių aukštųjų liaudies mokyklų bei jų pagrindu priimti sprendimai 2001 m. spalio 5–7 dienomis Taline vykusioje 7-oje NVO bendradarbiavimo konferencijoje teigiamai atsako į šį klausimą:

„Kalbant apie realius švietimo tikslus, yra akivaizdžiai pastebimas visų rūpestis greta bendrojo lavinimo teikti specializuotų žinių bei formuoti konkrečius įgūdžius, kurie tiesiogiai nebūtų siejami su mokymosi trukme aukštojoje liaudies mokykloje. Toliau šia kryptimi reikėtų

nagrinėti minėtą bendrąjį pagrindą ir stiprinti pedagoginio mąstymo filosofiją, kad ji lemtų bendradarbiavimą ateityje“ (Baltic Sea Dialogue, Nr.2, 2001).

Dalijimasis patirtimi ir jos skleidimas

Šiaurės šalių bei Baltijos valstybių suaugusiųjų švietimo institucijų bei organizacijų atstovai per 1997–2001 metus NVO bendradarbiavimo konferencijose susitiko septynis kartus. Lietuvos liaudies aukštųjų mokyklų asociacija dalyvauja kasmetinėse Šiaurės šalių liaudies aukštųjų mokyklų Tarybos asamblėjose, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija kartu su partneriais iš Estijos ir Latvijos užmezgė dialogą su Šiaurės šalių analogiškomis „skėtinėmis“ organizacijomis ir jų kasmetiniai susitikimai virto tradicija.

Galimybės susitikti, kaip ir bendrieji suaugusiųjų mokymosi plėtotės aplink Baltijos jūrą interesai, lėmė didelį bendradarbiavimo projektų skaičių. Iš jų didžiausias yra naujas projektas „Mokomės ir dalijamės“, skirtas andragogų praktikų ruošimui. Per trejus projekto metus Lietuva sukurs andragogų praktikų ruošimo modelį, įvardins pagrindines tokio ruošimo sudedamąsias dalis. Projekto pavadinimas nebuvo atsitiktinis, jis atspindi esamą bendradarbiavimo lygį (originalo kalba projektas vadinasi *Learning 4 Sharing*, pabrėžiant bendradarbiavimą tarp keturių dalyvių, t.y. Baltijos valstybių ir Šiaurės šalių regiono). Lietuva yra pasiruošusi priimti naujas suaugusiųjų švietimo žinias ir pasidalinti jomis su kolegomis aplink Baltijos jūrą.

Partnerystę ir dalijimąsi galima pavadinti artimiausių metų NFA ir LSŠA bendradarbiavimo charakteristikomis, nes Šiaurės šalys ypač vertina Baltijos valstybių patirtį, kad ją galėtų pritaikyti bendradarbiaudamos su Šiaurės Vakarų Rusijos regionu. Dabar yra pasiekta tokia stadija, kad Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija gali būti NFA viena iš partnerių įgyvendinant Šiaurės šalių ministrų Tarybos strategiją gretimų teritorijų atžvilgiu: „Bendradarbiavimas su Šiaurės Vakarų Rusijos regionu per pasutiniuosius dvejus metus išsiplėtojo, atsižvelgdama į tai Šiaurės šalių ministrų Taryba numato, vykdydama užsibrėžtą strategiją, per ateinančius trejus metus laipsniškai perkelti traukos centrą į Šiaurės Vakarų Rusiją. Pasinaudodami Baltijos valstybėse vykdytų projektų patirtimi, pradėsime naujus projektus, skiriamus specialiai Rusijai(...)“ (Nauja stra-

tegijos gretimoms teritorijoms „Artimesni kaimynai“ redakcija, Šiaurės šalių ministrų Taryba, 2000).

Naujos bendradarbiavimo su kaimynais strategijos reikia dėl išorinių aplinkybių pasikeitimo, ypač trijų Baltijos valstybių derybų su Europos Sąjunga dėl narystės joje, be to, atsižvelgiant į vis stiprėjantį bendradarbiavimo su Rusija poreikį.

NFA ir Baltijos valstybių projekto vadovės darbas sudarė man išskirtinę galimybę stebėti suaugusiųjų švietimo plėtotę Lietuvoje ir suteikė didelį džiaugsmą, bendradarbiavimui pasiekus tokį lygį, kada pasitikėjimas, dalijimasis patirtimi, atsakomybe bei abipusiu supratimu tapo kasdienybe.

Pirmieji Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos metai

PROF. KLEMENSAS SINKEVIČIUS

Pirmasis LSŠA pirmininkas

Tiek Atgimimo, tiek Lietuvos valstybingumo atkūrimo ir įtvirtinimo metais visuomenės veikėjai, politikai, mokslo ir kultūros darbuotojai kėlė klausimus apie visuomenės išsilavinimą ir išmanymą tvarkyti ūkio, kultūros bei savivaldos reikalus.

Lietuvos edukologai, kurdami švietimo sistemos koncepcijas, atkreipė dėmesį ir į pomokyklinio mokymosi sistemą – būtiną sąlygą visuomenės nariams nuolat plėsti išprusimą, gilinti kvalifikaciją ar, jei reikia, persikvalifikuoti, keisti specialybę.

Kad pomokyklinis švietimas būtų efektyvesnis, kilo idėja suburti jo darbuotojų profesinę asociaciją. 1991 m. gruodžio 18 d. Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerijos Suaugusiųjų švietimo ir tęstinio ugdymo skyriuje* susirinkusi specialistų grupė pasivadino asociacijos steigimo iniciatyvine grupe ir apsiėmė sušaukti steigiamąjį susirinkimą.

Tuo metu pasaulinė edukologija, kaip mokslas ir kaip praktinė veikla, greta pedagogikos, kurios veikimo sritis – vaikų ar jaunimo mokymas bei

* Visi įstaigų pavadinimai ir darbuotojų pareigos bei laipsniai rašomi taip, kaip tuo metu buvo įvardijami, nepateikiant jų pakeitimų vėlesniais metais.

ugdymas, buvo suformavusi ir andragogikos – suaugusiųjų mokymo bei tolesnio ugdymo sąvoką. Andragogikos terminas buvo vartojamas edukologijos veikaluose, jį aiškino, pvz., vokiečių, lenkų, estų enciklopedijos, Estijos suaugusiųjų švietėjų asociacija buvo ir pavadinta andragogų asociacija. Lietuvoje nei edukologijos leidiniai, nei enciklopedijos ar tarptautinių žodžių žodynai šio termino neminėjo, todėl steigiamai asociacijai buvo pasirinktas nekonkretizuotas Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos pavadinimas.

1992 m. vasario 22 d. steigiamajame LSŠA narių susirinkime buvo patvirtinti Asociacijos įstatai, išrinkti pirmininkas, valdyba bei revizijos komisija. Patikslinta LSŠA įstatų redakcija buvo patvirtinta neeiliniame Asociacijos narių susirinkime tų metų gegužės 19 d., o 1992 m. liepos 30 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos įsakymu Nr. 208-VO Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija buvo įregistruota.

LSŠA steigiamasis susirinkimas Asociacijos pirmininko, kartu ir Asociacijos valdybos pirmininko pareigas patikėjo man. Tuo metu dirbau Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Mokslinių tyrimų skyriaus vyresnioju bibliotekininku.

LSŠA valdybos posėdyje Asociacijos pirmininko pavaduotoju buvo išrinktas Kultūros ir švietimo ministerijos Suaugusiųjų švietimo ir tęstinio ugdymo skyriaus viršininkas dr. Edmundas Normantas, išdininke – Lietuvos „Žinijos“ draugijos valdybos Suaugusiųjų švietimo skyriaus vyriausioji referentė Dangulė Leščiauskienė, sekretore – Elektronikos mokyklos dėstytoja Vida Morkūnienė.

Apie LSŠA kūrimąsi ir pirmųjų metų veiklą informaciją publikavo „Respublika“, „Dialogas“, „Lietuvos rytas“, „Tiesa“, bibliotekininkų profesinis žurnalas „Tarp knygų“, tačiau mums tada atrodė, kad spaudos dėmesys suaugusiųjų švietimui galėjo būti didesnis.

Įvairios Lietuvos institucijos parėmė LSŠA kūrimąsi.

Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerija Asociacijos biurui nemokamai skyrė kambarį su baldais, telefonu, šviesa ir šildymu ir veiklos pradžiai į LSŠA sąskaitą pervedė 30 tūkst. talonų, o suaugusiųjų švietimo apžvalgai užsienio šalyse paskyrė „Švietimo naujovių“ 1993 metų pirmą numerį.

Energetikos ministerija tarptautinio suaugusiųjų švietimo seminaro išlaidoms skyrė 1000 litų, Lietuvos „Žinijos“ draugijos valdyba pasirūpino

pirmųjų LSŠA informacinių lapelių spausdinimu, o Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka išsiuntinėjo bibliotekoms dalį LSŠA leidinių tiražo.

LSŠA įkūrimas atvėrė naujas kontaktų su užsienio šalių suaugusiųjų švietimo institucijomis galimybes.

Išsivysčiusiose demokratinėse šalyse prioritetai teikiami ne valstybinės valdžios struktūroms, o visuomeninėms organizacijoms, nes, renkamos vienos ar kitos profesijos atstovų, jos vertinamos kaip itin kvalifikuoti ir kompetentingi dariniai. Taigi užsienio šalių suaugusiųjų švietimo institucijos kontaktams su Lietuva ieškojo ne valstybinės valdžios, o visuomeninių institucijų. Todėl nieko stebėtino, kad jau 1992-ųjų vasarą Asociaciją ėmė lankyti užsienio šalių suaugusiųjų švietimo organizacijų pasiuntiniai (ekspertai, konsultantai, lektoriai ir kt.), Lietuva pradėjo gauti jų leidinius bei finansinę paramą, o 1993 m. balandžio 17 d. LSŠA buvo priimta nare į Europos suaugusiųjų švietimo asociaciją.

Išskirtinę paramą Lietuvai ėmė teikti Vokiečių liaudies aukštųjų mokyklų sąjunga, su kuria 1993 metų rudenį LSŠA pasirašė ilgametę bendradarbiavimo sutartį, numatančią mūsų specialistų stažuotes Vokietijoje, seminarų rengimą, leidinių finansavimą ir pan. Jau 1993 metais Asociacijai buvo numatyta skirti 60 tūkst. Vokietijos markių. Vokiečių liaudies aukštųjų mokyklų sąjungos Tarptautinio bendradarbiavimo instituto referentas, šviesaus atminimo dr. Rolfas Niemanas, ne kartą lankėsis Lietuvoje, pirmaisiais metais LSŠA paaukojo 15 tūkst. talonų.

LSŠA nariams burti, žinioms apie suaugusiųjų švietimą skleisti bei andragogikai propaguoti Asociacijos valdyba jau 1992 metais pradėjo rengti informacinius leidinius. Du informaciniai lapeliai (vienas jų anglų kalba, skirtas informacijai užsienyje) buvo išleisti 1992 metais, informacinis rinkinys „Kas yra kas: Lietuvos suaugusiųjų švietimo sistema“ – 1993-ųjų pavasarį, o tų metų rudenį, Vokiečių liaudies aukštųjų mokyklų sąjungai remiant, pradėtas leisti pusmetinis informacinis leidinys „Savišvieta“. Pirmasis jo sąsiuvinis išspausdintas 400, vėlesni – 600 egz. tiražu. Leidinys buvo platinamas nemokamai LSŠA nariams, Seimui, Vyriausybei, ministerijoms, profsąjungoms, partijoms, laikraščių redakcijoms, švietimo skyriams, miestų ir rajonų centrinėms viešosioms bibliotekoms ir kt.

Pirmaisiais LSŠA metais pagrindinis dėmesys skiriamas andragogikos praktikai Lietuvoje, jos problemoms ir propagavimui.

Buvo bandoma surinkti ir paskleisti žinias apie Lietuvoje veikiančius nemokyklinio mokymo, kvalifikacijos kėlimo, tobulinimosi ar persikvalifikavimo centrus ir jų veiklą. Pluoštas informacijos buvo paskelbtas minėtuose leidiniuose „Kas yra kas“ ir „Savišvietoje“, įvairiuose seminaruose bei konferencijose.

Ne mažiau svarbu buvo supažindinti Lietuvos skaitytojus su užsienio šalių, ypač netolimų – Danijos, Švedijos, Norvegijos, Suomijos, Vokietijos, Austrijos ir kt. – suaugusiųjų švietimo įstaigų veikla, su jų leidiniais, tarptautiniais seminarais ir kt.

Iš užsienio leidinių, į kuriuos „Savišvietą“ atkreipė savo skaitytojų dėmesį, minėtina Lietuvoje mažai girdėta vadinamoji Edgara Faure ataskaita, pasaulio edukologų vadinama XX amžiaus pabaigos švietimo manifestu – UNESCO XVI Generalinės konferencijos, vykusios 1970 m. gruodį, sprendimu parengta kapitalinė (daugiau kaip 500 puslapių) studija apie švietimo padėtį pasaulyje, simboliškai pavadinta „Mokytis, kad būtum“. Studijoje ypatinga vieta skiriama mokymuisi kaip išgyvenimo sąlygai ir į pirmą planą keliamas savarankiškas nuolatinis mokymasis. Ši ataskaita sovietmečiu nebuvo nei verčiama, nei komentuojama, lietuvių ar rusų kalbomis jos neturėjome, todėl informacijai „Savišvietoje“ buvo pasinaudota lenkišku vertimu, išleistu Varšuvoje 1975 metais.

Unikali XX amžiaus antrosios pusės edukologinės sistemos institucija – Didžiosios Britanijos atvirasis universitetas. Lietuvos švietimo darbuotojams objektyvios informacijos apie jį trūko, nors būta daug nevykusių vertinimų bei lyginimų ar analogų. „Savišvietoje“ 1995 m. buvo paskelbtas šio universiteto veiklą stebėjusios specialistės straipsnis.

1992–1993 metais įvairių žinybų specialistai rengė Lietuvos suaugusiųjų švietimo sistemos koncepciją. Į rengėjų grupę buvo įtraukta ir LSŠA.

Atskirų suaugusiųjų švietimo komponentų veiklos problemoms nagrinėti, patyrimui skleisti bei reglametuojančių dokumentų projektams rengti Asociacija nutarė sudaryti darbo grupes. Tai atlikti buvo įpareigoti LSŠA valdybos nariai: Laimė Valotkienė (Energetikų mokymo centro direktorė) – sudaryti suaugusiųjų mokyklų darbo grupę, dr. Sigita Grigaliūnienė (Mokytojų kvalifikacijos instituto Edukacinių problemų katedros vedėja) – sudaryti formalaus mokymo darbo grupę, dr. doc. Margarita Teresevičienė (Vytauto Didžiojo universiteto Pedagogikos centro docentė) ir dr. Danguolė Beresnevičienė (Pedagogikos ins-

tituto vyresnioji mokslinė bendradarbė) – sudaryti neformalaus mokymo darbo grupę.

Kad būtų lengviau formuoti darbo grupes ir galima būtų panaudoti kiekvieno LSŠA nario patyrimą, 1993 bei 1994 metais „Savišvietoje“ buvo publikuoti jų duomenys: darbovietė, pareigos, adresas, telefonas, mokslinės bei profesinės veiklos sritis arba tyrinėjimų tema. Buvo tikimasi, kad tai sudarys Asociacijos nariams (ir ne tik jiems) galimybę betarpiškai bendrauti bei burtis pagal interesų sferas į savitus „neformalius“ kolektyvus.

LSŠA pirmininkas ir valdyba buvo renkama dvejiems metams, todėl kilo grėsmė, kad pirmajame veiklos etape gali susidaryti situacija, kai rinkimuose pasikeičia ir pirmininkas, ir valdyba, t.y. nutrūksta perimamumas. Kad to būtų išvengta bei kartu sudaryta galimybė didinti darbo grupių skaičių, LSŠA narių metiniame susirinkime 1993 m. birželio 18 d. papildomai išrinkti 4 valdybos nariai: Edita Trečiokienė (Pedagogikos instituto mokslinė bendradarbė), dr. Jūratė Mažulytė (Mokytojų kvalifikacijos instituto Edukacinių problemų katedros vyresnioji mokslinė bendradarbė), Saulius Kanišauskas (Lietuvos „Žinijos“ draugijos valdybos pirmininkas) ir dr. doc. Viktoras Lukoševičius (Kauno technologijos universiteto Panevėžio filialo katedros vedėjas).

Tuo pačiu metu buvo sudarytos naujos darbo grupės: leidybos (vadovas Klemensas Sinkevičius), tarptautinio seminaro Vilniuje rengimo (vadovė Danguolė Beresnevičienė) ir bendradarbiavimo su Vokiečių aukštųjų mokyklų sąjunga (vadovas Vytautas Burokas, Kultūros ir švietimo ministerijos Suaugusiųjų švietimo ir tęstinio ugdymo skyriaus vyriausiasis bendradarbis, ne LSŠA valdybos narys).

Siekiant į aktyvią veiklą vietoje įtraukti kuo daugiau LSŠA narių, buvo nuspręsta sudaryti ir teritorines Asociacijos grupes. Pirmosios grupės buvo sudaromos Kaune ir Panevėžyje, jų vadovais skirti dr. doc. Margarita Teresevičienė ir dr. doc. Viktoras Lukoševičius.

Visi į valdymo struktūras išrinkti ar į darbo grupes inkorporuoti LSŠA nariai turėjo ir savo tiesioginės tarnybos pareigų, kurias suderinti su įsipareigojimais Asociacijai kartais būdavo gana sunku.

Ypač sudėtingas buvo finansinių atsiskaitymo dokumentų tvarkymas, o nuo to priklausė paramos tęstinumas. LSŠA išdininė Danguolė Leščiausienė negailėjo tam darbui laiko ir jėgų dirbdama viena, nes LSŠA valdybos pastangos gauti Kultūros ir švietimo ministerijos vadovų leidi-

mą pasitelkti ministerijai pavaldžių įstaigų buhalterinę paramą finansinės apskaitos reikalams tvarkyti buvo bevaisės.

Plėčiantis Asociacijos veiklai, didėjant LSŠA narių ir vietinių suaugusiųjų švietimo institucijų aktyvumui, gilėjant kontaktams su analogiškomis užsienio organizacijomis, vis didesnių pastangų ir daugiau laiko reikalavo ir LSŠA pirmininko pareigos. Vis sunkiau sekėsi jas derinti su tiesioginiu darbu Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. O ir bibliotekininkystės moksliniai tyrimai – mano pagrindinio darbo objektas – labai jau sąlyginai siejosi su suaugusiųjų švietimo problematika, su nuolatinio, permanentinio, mokymosi visą gyvenimą ar kitais terminais vadinama andragogikos teorija ir praktika.

Eilinis metinis LSŠA narių susirinkimas, vykęs 1994 m. vasario 24 d., išklaušė mano motyvų ir priėmė atsakymą dalyvauti Asociacijos pirminko rinkimuose antrajai kadencijai.

Naujuoju LSŠA pirmininku buvo išrinktas habil. dr. prof. Vincentas Dienys, tuo metu dirbęs Pedagogikos instituto moksliniu bendradarbiu profesiniam rengimui.

LSŠA veikla pradžioje nebuvo lengva. Nebuvo susiformavęs vakarieetiškas valstybinių institucijų ir nevalstybinių struktūrų santykis. Andragogikos mokslo institucijos dar tik būrėsi ir savo veiklą neretai grįsdavo pedagoginėmis nuostatomis.

LSŠA kūrimosi ir pirmųjų jos veiklos žingsnių sėkmę, kaip man atrodė, lėmė jos veikėjų neišsenkantis entuziazmas, kurio neįveikė gyvenimo realijos. Dalies jų pavardes čia minėjau, dar daugiau jų liko nepaminėtų.

LSŠA pirmųjų metų veikėjai, mano įsitikinimu, vadovavosi teiginiu, kad Lietuvos ateities kelias vingiuoja teritorija, vadinama „Suaugusiųjų švietimu“, ir išsukti iš šio kelio negalima, nes rodyklės „Apylanka“ nėra. Suaugusiųjų švietimas – tai mūsų ateities šviesios vizijos ir jeigu kas nors bandytų įtikinti suaugusiųjų švietėjus, kad tai tik mirażas, vis tiek jis būtų toks žavus, kad atsispirti jo traukai būtų neįmanoma. Tuo labiau, kad suaugusiųjų švietimas – tikrai ne mirażas, tai mums įrodo kitų šalių patyrimas.

O kur toliau?

PROF. VINCENTAS DIENYS

LSSA prezidentas

Savo straipsnio pabaigoje prof. K.Sinkevičius labai vaizdžiai apibūdino suaugusiųjų švietimo svarbą mūsų valstybės ateičiai. Asociacija tai puikiai suvokia. Tačiau „suaugusiųjų švietimo teritorija“ dar toli gražu nėra nuodugniai iširta, niekas nėra nubraižęs jos tikslų žemėlapių. Yra tik schemos. O eiti privalome visi Lietuvos gyventojai. Dar daugiau, daugelis iš mūsų į šią painingą, pilną įvairiausių kliūčių teritoriją atvykstame pirmą kartą. Kaip nepasiklysti joje, kaip pasirinkti geriausią kelią?

Pradėdama savo veiklą Asociacija suvokė, kad prieš leidžiantis į nežinomą teritoriją būtina susirasti **vedlius**. Mūsų kelyje tai **suaugusiųjų švietėjai**, kuriuos ir subūrė asociacija, siekdama sudaryti palankesnes sąlygas tobulėti, išsiaiškinti, ką buvome pasiekę nepriklausomybės metais, susipažinti su kitų valstybių patirtimi, įsisavinti šiuolaikinius suaugusiųjų mokymo metodus. Iš pradžių mūsų buvo visai nedaug. 1992 m. steigiamajame asociacijos suvažiavime buvo įregistruoti 25 individualūs (15 iš Vilniaus, 5 iš Kauno bei po vieną iš Klaipėdos, Kretingos, Marijampolės, Rokiškio ir Šilutės) ir 4 kolektyviniai nariai (po 2 iš Vilniaus ir Kauno). Narių skaičiaus kaita (žr. I lentelę) aiškiai atspindi asociacijos raidą.

1993 metais buvo pasirašyta ilgalaikė bendradarbiavimo sutartis su

I lentelė. Asociacijos narių skaičiaus kaita

Metai	Individualūs nariai	Kolektyviniai nariai
1992	25	4
1993	49	3
1994	70	3
1995	140	3
1996	170	3
1997	170	4
1998	200	8
1999	210	18
2000	220	21
2001	180	23

Vokietijos suaugusiųjų švietimo asociacija, kuri labai parėmė LSŠA plėtrą finansiškai. Vienu iš pirmųjų žingsnių pagal bendrą veiksmų planą buvo regioninių informacinių centrų tinklo kūrimas. Dalyvaujant vokiečių specialistams, buvo praversti regioniniai seminarai, o iš Lietuvos pusės šią veiklą parėmus Švietimo ir mokslo ministerijai 1994–1995 metais informaciniai centrai buvo įsteigti daugumoje apskričių. Ši veikla ir lėmė sparčių asociacijos individualių narių augimą tuo metu. Dabar centrai yra visose apskrityse, ir jų dėka asociacija tapo viena iš nedaugelio nevyriausybinų organizacijų, kurių veikla gana tolygiai apima visą Lietuvą: palyginimui, 1993 m. net 73 proc. asociacijos narių buvo iš Vilniaus arba Kauno, o 2001 m. šis skaičius jau tesiekė 27 proc. Tai neginčytina asociacijos stiprybė. Tiesa, iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad centrai yra neveiklūs. Tačiau būtent regioninių centrų tinklo buvimas įgalino asociaciją sėkmingai praversti suaugusiųjų švietimo savaites 2000 ir 2001 metais, būtent todėl asociacijai pernai buvo patikėta organizuoti nacionalinį *Mokymosi visą gyvenimą memorandumo* svarstymą. Europos mokymo fondas, apibendrinęs svarstymo rezultatus visose valstybėse kandidatėse, Lietuvoje vykusį konsultacijų procesą įvertino kaip vieną iš geriausių, t.y. ir šį kartą informacinių centrų tinklas pasiteisino.

Analizuojant lentelėje pateiktus duomenis taip pat matyti, kad pastaruju metu individualių narių skaičius stabilizavosi ir netgi ėmė mažėti. Tuo tarpu kolektyvinių narių skaičius, ilgą laiką buvęs labai mažas ir netęs, pradėdant 1998 metais ėmė sparčiai augti. Šios tendencijos yra

susiję su tais metais priimtais naujais asociacijos nuostatais. Pakeitimą lėmė labai išaugęs narių skaičius, dėl to tapo neracionalu centrinei asociacijos būstinei bendrauti su gausiais, po visą Lietuvą išsibarsčiusiais nariais. Pagal naujuosius nuostatus apskrityse yra steigiami asociacijos filialai ir asociacijos nariai vienijasi teritoriniu pagrindu. Tokiu būdu tiesiogiai su individualiais nariais ėmė bendrauti filialai. Tuo tarpu kolektyviniams nariams dėl jų palyginti nedidelio kiekio liko galimybė betarpiškai bendrauti su asociacijos valdyba. Manau, tai gali būti pagrindinė aptariamų narystės pokyčių priežastis: centrinė asociacijos būstinė turi galimybes teikti pageidaujamą informaciją ir paslaugas, o filialai kol kas nepajėgia tapti pakankamai stipriais traukos centrais. Kalbant apie kolektyvinius narius, tenka pripažinti, kad iki šiol vyrauja didieji miestai – 11 iš Vilniaus, 5 iš Kauno, 2 iš Panevėžio ir po vieną iš Didžiasalio, Druskininkų, Kėdainių, Sintautų, Šiaulių bei Utenos.

Taip labai bendrais bruožais galima apibūdinti situaciją asociacijoje šiuo metu, kai Lietuvoje laukiama esminių pokyčių. Didžiausią įtaką suaugusiųjų švietimui turėtų narystė Europos Sąjungoje. Visiškai atsivėrus sienoms, pateksime į bendrą darbo rinką, paspartės investicijos ir su jomis susijusi technologijų kaita bei atskirų ūkio sektorių restruktūrizacija, netgi senamadiškiausiai mąstantiems valdžios atstovams teks pripažinti žmogiškojo faktoriaus lemiamą svarbą ūkio ir kultūros plėtrai, ateis Struktūriniai fondai ir t.t. Pagrindinius uždavinius, kuriuos teks spręsti suaugusiųjų švietimo sistemai, apibūdinčiau taip.

Jaunų asmenų nepakankamo raštingumo likvidavimas. Kiekvienas, kuris nori tapti visaverčiu žinių visuomenės nariu bei žiniomis paremtu ūkio kūrėju, į veiklos pasaulį privalo atsinešti tam tikrą žinių ir gebėjimų minimumą. Jį turėtų suteikti bendrojo lavinimo mokykla bei pirminio profesinio rengimo institucijos. Išsilavinimo požiūriu, tokiu minimumu laikomas sėkmingas pagrindinės mokyklos baigimas, nors išsivysčiusiose valstybėse pripažįstama, kad paklausi profesija šiuo metu jau reikalauja mažiausiai vidurinio išsilavinimo. Deja, dėl keletą metų Lietuvoje buvusios ir iš dalies vis dar tebesitęsiančios netvarkos nemaža dalis vaikų anksti paliko švietimo įstaigas ir neįgijo nei tinkamo išsilavinimo, nei profesijos. Nors jau 1993 metų rudenį analizuojant statistinius duomenis buvo pastebėta, kad daug vaikų iki 16 metų nelanko mokyklos, atsakingi švieti-

mo sistemos vadovai to nepripažino ir nesiėmė veiksmingų priemonių. Dabar pasekmės jau bado akis. Vienas iš įrodymų – darbo jėgos tyrimų duomenys, gauti apibendrinus 3000 namų ūkių sociologinės apklausos duomenis (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. 25–64 metų amžiaus žmonių išsilavinimas*, %

Amžiaus intervalas	Pagrindinis arba žemesnis	Vidurinis arba aukštesnis
25-29 metai	23,1	76,9
30-34 metai	9,8	90,2
35-44 metai	8,1	91,9
45-54 metai	15,4	84,5
55-64 metai	44,1	55,9

* 2001 metų lapkritis

Matome, kad jaunimo išsilavinimas yra gerokai žemesnis negu vyresniųjų. Kadangi statistiniai duomenys rodo, kad labai nedidelė dalis tų, kurie baigia pagrindinę mokyklą, meta mokslą, galima padaryti išvadą, kad daugelis iš tų 23 procentų nėra įgiję netgi pagrindinio išsilavinimo.

Darbo biržų duomenys taip pat liudija, kad didelė dalis jaunimo yra nepasirengusi darbui: iš visų užsiregistravusių jaunų bedarbių apie pusę neturi kvalifikacijos, o dažnai ir išsilavinimo.

Taigi suaugusiųjų švietimo sistema turi būti pasirengusi taisyti jaunimo mokymo sistemos padarytas klaidas ir sudaryti sąlygas minėtiems žmonėms įgyti tą žinių bei kompetencijų minimumą, kuris atvertų jiems duris į žinių visuomenę. Priešingu atveju ši asmenų grupė ilgus metus bus mūsų visuomenės pūlingas skaudulys. Ši problema yra įvardinta kaip viena iš pačių aktualiausių žmoniškųjų išteklių plėtros problemų Lietuvos ir Europos Komisijos pasirašytame dokumente „Bendrasis Lietuvos užimtumo politikos prioritetų įvertinimas“, jai dėmesys skiriamas Nacionaliniame plėtros plane bei rengiamo „Bendrojo programavimo dokumento“ projekte.

Darbas su ūkio subjektais. Žiniomis pagrįstame ūkyje ilgalaikę sėkmę turės tik tos įmonės, kurios nuolat rūpinsis savo darbuotojų mokymusi ir jų kompetencijos plėtra – tai besimokančios organizacijos. Tyrimų duo-

menimis, šiuo metu tik apie 10 proc. įmonių turi sudarę personalo mokymo planus ir realiai investuoja į žmogiškųjų išteklių plėtrą. Todėl reikia pergaltvoti, kaip padėti ūkio subjektams pereiti iš sąstingio į efektyvią nuolatinę kaitą. Tai yra tiek metodologinis, tiek praktinis uždavinys. Jei jam nebus tinkamai pasiruošta, Europos socialinio fondo teikiama parama nebus įsisavinta.

Neformaliai įgytų žinių ir gebėjimų vertinimas. Nors sparti žinių ir technologijų kaita verčia nuolat tobulėti, nuolat mokytis, dažnai nėra laiko išklaustyti specialų kursą, o dar dažniau aplamai nėra reikiamo turinio kursų, įregistruotų Valstybiniame mokymo ir studijų programų registre. Tokia situacija būdinga netgi darbo biržos organizuojamiems bedarbių mokymams, nes registro programos dėl daug laiko atimančių formalizavimo procedūrų nespėja laiku reaguoti į veiklos poreikių kaitą. Tokiu atveju mokytis tenka neformaliai. Taip dažniausiai ir būna suaugusiųjų gyvenime. Taigi palaipsniui susikaupia nemažas žinių bei gebėjimų bagažas, neįteisintas jokiū dokumentu. Viskas gerai, kol esi tame pačiame darbe. Tačiau judriame dabarties ūkyje neretai atsitinka, kad esi priverstas keisti darbą. Kaip įrodyti naujam darbdaviui, kokią kompetenciją esi įgijęs? Atsakymas į šį klausimą yra akivaizdus – reikia gauti dokumentą, kuris patvirtintų neformalaus mokymosi rezultatus, t.y. turi būti sukurta atitinkama vertinimo sistema. Tai labai aktualu kalbant apie mokymąsi visą gyvenimą ir todėl ši problema *Mokymosi visą gyvenime memorandumė* yra įvardinta kaip vienas iš šešių svarbiausių uždavinių.

Asmenų, kuriems gresia socialinė atskirtis, mokymas. Pereinant į žinių visuomenę, socialinė atskirtis tampa vis didesne problema. Tam yra nemažai priežasčių. Pirma, išaugęs žinių poreikis reikalauja iš žmogaus didesnių intelektualinių gabumų. Antra, būtina išsiugdyti poreikį mokytis, o to neretai trūksta žmonėms, išaugusiems sąstingiu. Trečia, mokymasis kainuoja ir mokslo dažniausiai reikia mažas pajamas turintiems žmonėms. Ketvirta, kartais atskirtį lemia ne tiek neturtas, kiek nesugebėjimas įsijungti į bendruomenės gyvenimą. Penkta, žinių visuomenėje atskirties priežastimi gali tapti sunkiau prieinamos mokymosi galimybės, sakykime, dėl gyvenamosios vietos geografinės padėties. Prie-

žasčių galima būtų surasti ir daugiau. Tai lemia didelę socialinės atskirties grupių įvairovę. Kalbant apie suaugusiųjų švietimą, dažniausiai minimos tokios grupės:

- neįgalieji;
- jauni asmenys, kurie paliko švietimo įstaigas neįgiję vidurinio išsilavinimo;
- asmenys, kurių kvalifikacija siaura arba jie jos apskritai neturi;
- ilgalaikiai bedarbiai;
- vyresnio amžiaus žmonės;
- imigrantai ir tautinės mažumos;
- iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys;
- asmenys, sugrįžę į darbo rinką po ilgos pertraukos – dažniausiai moterys po motinystės atostogų.

Kova su socialine atskirtimi „Bendrojo programavimo dokumento“ projekte taip pat minima kaip viena iš žmogiškųjų išteklių plėtros prioritetinių priemonių.

Suaugusiųjų švietėjų kvalifikacijos tobulinimas taip pat lieka vienu iš aktualiausių uždavinių. Kol kas, išskyrus retus atvejus, valstybė nesižymi suaugusiųjų švietėjų kompetencija, nėra suformulavusi atitinkamų kvalifikacinių reikalavimų. Aukštosios mokyklos neskuba į mokytojų rengimo programas įtraukti deramos apimties kursų apie suaugusiųjų mokyimo metodus ir specifiką. Tačiau asociacija nuo pat įsikūrimo nuosekliai dirbo šia kryptimi ir jau pramynė gana plačius veiklos takus. Todėl ties šia problema detaliau nesustosiu.

Panagrinęję situaciją asociacijoje ir susipažinę su pagrindinėmis problemomis, kurias laikmetis suformulavo suaugusiųjų švietėjams, sugrįžkime į „suaugusiųjų švietimo teritoriją“. Per praėjusį dešimtmetį išugdėme nemažai vedlių, kurie pajėgūs įveikti kliūtis suaugusiųjų švietimo kelyje, ištyrėme geriausius maršrutus. Atėjo laikas kelionei suburti **visus Lietuvos gyventojus**. Organizuodama suaugusiųjų švietimo savaitės asociacija tokią veiklą jau yra pradėjusi. Tačiau savaitės – tiktai paraginimas, nenurodant adresų, kur kauptis. Todėl kviečiu asociacijos valdybą ir visus asociacijos narius peržiūrėti veiklos prioritetus ir savo dėmesį sutelkti tokiems uždaviniams spręsti:

- apskričių filialus padaryti efektyviais traukos centrais, suburiantis geriausias suaugusiųjų švietėjų pajėgas;
- tiek asociacijos valdybai, tiek filialams, tiek suaugusiųjų švietimo informaciniams centrams užmegzti glaudžius ryšius su socialiniais partneriais, su konkrečiais ūkio subjektais;
- pasinaudojus artėjančia Europos Sąjungos parama, palankiais įstatymais ir sutelkus asociacijos galimybes, pasiekti, kad minimi centrai savo regionuose taptų žmogiškųjų išteklių plėtros planavimo lyderiais.

Be abejo, dėmesio sutelkimas minėtiems uždaviniams spręsti pareikalaus daug pastangų, neretai teks atsisakyti tradicinių darbų ir projektų, nors mums jie mieli, nes jau pažįstami ir palyginti nesunkiai įgyvendinami. Tačiau tikriems lobių ieškotojams neužtenka jau atrastų kasyklų. Strategiskai jie yra teisūs.

Neformalus suaugusiųjų švietimas Lietuvoje LSŠA narių akimis

DR. IRENA ŽEMAITAITYTĖ

Lietuvos teisės universitetas

Pastarųjų dešimtmečių visuomenės vystymąsi lemia naujos, postindustrialinės visuomenės kūrimasis, esminiai žmonių veiklos ir jų bendravimo būdų pokyčiai, išaugęs gamybos ir paslaugų intelektualumas, ekonominės veiklos globalumas, informacinių technologinių procesų, lemiančių žmonių santykius su naujomis žiniomis, plėtra. Akivaizdu, kad žinios tampa tikroju išvystytos ekonomikos kapitalu, o individo gebėjimai bei nuostatos lemia ir spartesnę visos visuomenės vystymąsi bei gerovę.

Lietuva, kaip ir kitos šiuolaikinės visuomenės, išgyvena lūžio laikotarpį ir patiria daugybę technologinių, politinių, ekonominių, socialinių bei mokslinių pasikeitimų. A. Giddens (1992) nuomone, šis laikotarpis kupinas pavojų ir rizikos, tačiau kartu jis siūlo žmonėms naują patirtį bei naujas galimybes. Lietuvoje kokybiniai darbo rinkos pokyčiai nulėmė socialinę nelygybę ir visuomenės sluoksniavimąsi, bet tuo pačiu metu didėja individo veiklumas, atsakomybė, emancipacija. Dėl kaitos net ir suaugusieji yra priversti įgyti naujų sričių žinių ir mokėjimų. Tikimasi, kad suaugę visuomenės nariai aktyviai dalyvaus politiniame, socialiniame ir kultūriniame gyvenime, todėl neformalusis suaugusiųjų švietimas tampa vis labiau paplitusia suaugusiųjų švietimo forma, padedančia as-

meniui plėtoti savo kultūrinius interesus, ugdyti kūrybines galias ir gebėjimus, įgyti profesinės veiklos teorinių žinių, tobulinti turimą kvalifikaciją ir tapti aktyviu demokratinės visuomenės piliečiu.

Neformalusis suaugusiųjų švietimas – asmens ir visuomenės poreikius atitinkantis mokymasis, lavinimasis ar studijos, kurias baigus neišduodamas valstybės pripažintas dokumentas, patvirtinantis išsilavinimo, tam tikros jo pakopos ar atskiro reglamentuoto modulio baigimą ar kvalifikacijos įgijimą (Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, 1998).

Kaip pažymi F. Boucher (1998), neformalusis suaugusiųjų švietimas leidžia individams pažinti save ir siekti žinių, gebėjimų ir nuostatų, kad būtų prieinami socialiniai ir ekonominiai potencialai, padidėtų profesinės galimybės. Neformalusis švietimas skatina demokratijos augimą, ugdo individų ir grupių kritinį mąstymą sprendžiant socialines, ekonomines ir politines problemas, moko juos tolerancijos. Be to, jis padeda keistis ir veikti vis sudėtingesniame ir greitai kintančiame pasaulyje. Auga švietimo reikšmė, nes švietimas suteikia suaugusiems visuomenės nariams galimybę būti laimingiems pasaulyje, kuriame keičiasi darbo ir laisvalaikio modeliai.

Augantis žinių poreikis yra vis svarbesnis ne tik atskiriems asmenims, bet ir organizacijoms, bendruomenėms, valstybei, o neformaliojo suaugusiųjų švietimo, kaip proceso ir sistemos, tobulinimas bei plėtra įgyja ypatingą reikšmę ir pasaulyje, ir Lietuvoje, nes demografiniai veiksniai (vis didesnę visuomenės dalį sudaro vyresni gyventojai) lemia, jog žmonės ilgiau lieka darbo rinkoje, o dėl spartaus technikos ir technologijų vystymosi reikia nuolat mokytis.

Globalūs pasaulio pokyčiai (informacijos gausa, nauja informacija bei komunikacinės technologijos) sudarė prielaidas kurti tobulesnį šalies ūkį ir kelti žmonių gyvenimo lygį. Šią kintančią visuomenę imta vadinti žinių, informacinę, besimokančia visuomene.

Dėl naujų technologijų ir šiuolaikinės postindustrinės visuomenės vystymosi bei jų tarpusavio sąveikos, neformalusis suaugusiųjų švietimas tampa būtina visuomenės išlikimo sąlyga. B. Hake (1997) pažymi – mokomasi tam, kad išgyventum, nesvarbu, ar kalbama apie visuomenę, organizaciją ar apie asmenį, mokomasi daugiau dėl dabarties negu dėl rytdienos. Vėlyvojo modernizmo vystymąsi ir nuolatinio mokymosi vaidmenį toje visuomenėje, jo nuomone, nusako trys dalykai:

- komunikacijos ir informacijos globalizavimas;
- tradicijų nykimas visuomenės gyvenime;
- nuolatinis refleksyvumo arba atspindžio poreikis, keliamas žinių visuomenės.

Globalizacija, tradicijų nykimas ir institucinis refleksyvumas, anot B. Hake, suteikia mokymuisi išskirtinį vaidmenį visuose socialiniuose procesuose, mokymasis apima visą visuomenę.

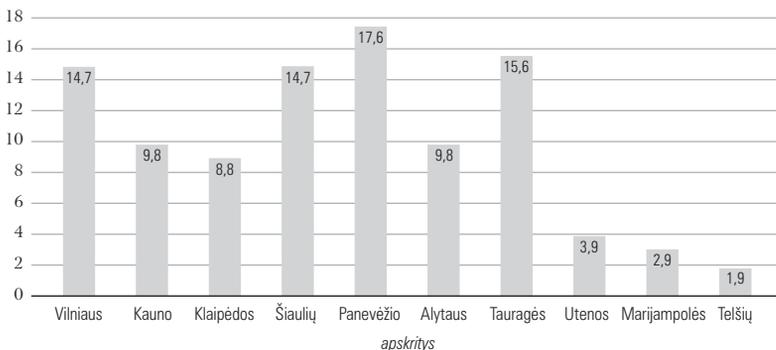
Tyrimo tikslas – atskleisti pačių švietėjų požiūrį į neformalųjį suaugusiųjų švietimą Lietuvoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, anketinė apklausa paštu. Lyginamoji empirinių duomenų analizė, statistinė analizė.

Tyrimo metodologinį pagrindą sudaro liberaliojo švietimo filosofija, pabrėžianti individo galimybę pasirinkti, nuomonių įvairovę, ir humanistinę psichologija, teigianti žmogaus vertingumą, unikalumą, savarankiškumą, jo siekimą nuolat tobulėti.

Tyrimo procedūra ir tiriamieji. 1998–1999 m. atliekant neformaliojo suaugusiųjų švietimo situacijos Lietuvoje analizę, buvo vykdyta anketinė Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos narių apklausa paštu (žr. 1 pav.). LSŠA buvo pasirinkta kaip neabejotinas nevyriausybinių organizacijų, vykdančių neformalųjį suaugusiųjų švietimą, lyderis, kad asociacijos nariai, dirbantys įvairiose Lietuvos vietovėse su įvairiomis grupėmis, pateiktų kuo platesnį neformaliojo suaugusiųjų švietimo Lietuvoje vaizdą. LSŠA nariams buvo sudarytas 23 klausimų klausimynas, kuriuo siek-

1 pav. Gautų respondentų atsakymų skirstinys pagal apskritis, %

ta gauti žinių apie neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalyvių skaičiaus kitimą ir jo priežastis, aktyvesnių dalyvių amžiaus grupę ir lytį, švietėjų pasiruošimą ir darbo sąlygas, neformaliojo suaugusiųjų švietimo užsakovus ir finansavimą. Buvo išsiųstos 202 anketos, atgal gauta 114 (56,4 proc.), 2 anketos grįžo, neradus adresato.

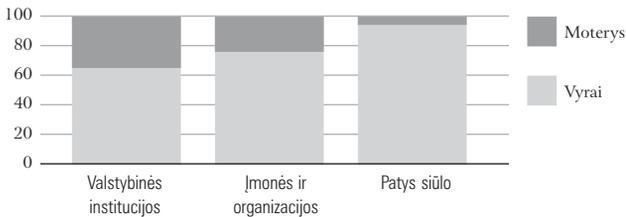
Tyrimo duomenų aptarimas. Nuolat kintanti aplinka bei ekonominė situacija verčia dabarties žmogų pastoviai atnaujinti savo žinias ir gebėjimus. Kartu ekonominė kaita ir vystymasis lemia nuolatinį darbo jėgos judėjimą ir persikirstymą. Dėl ekonominių pokyčių keičiasi darbo vietų bei darbuotojų kvalifikacijos poreikiai. Vis svarbiau, kad darbo jėgos kokybė (t.y. išsilavinimas ir kvalifikacija) atitiktų esančius ir būsimus poreikius. Vienas iš pagrindinių būdų išsaugoti darbo jėgą ir lemti sėkmingą profesinę karjerą yra profesinės kvalifikacijos tobulinimas. Perėjus į rinkos ekonomiką, Lietuvoje formuojasi naujas požiūris į darbo rinką, užimtumo bei nedarbo problemas.

Darbo rinkos kaita turi įtakos ir neformaliajam suaugusiųjų švietimui, kuris, kaip pažymėjo švietėjai, labiausiai rūpinasi profesinės kvalifikacijos tobulinimu (tai paminėjo 50,9 proc. respondentų). Laikmečiui aktualių dalykų mokymą nurodė 21,9 proc., neformalųjį švietimą, kurio tikslas – ugdyti asmenybę, – 27,2 proc.. Siekis išlikti konkurentabiliems darbo rinkoje, baimė prarasti darbą buvo švietėjų paminėta ir kaip svarbi priežastis, skatinanti suaugusius asmenis dalyvauti neformaliajame švietime (34,2 proc.), kitos priežastys buvo tokios: poreikis tobulėti (47,7 proc.), suaugusiųjų švietimo reklama (15,8 proc.), kylantis gyvenimo lygis (2,6 proc.).

Apklausoje dalyvavusių švietėjų nuomone, neformalaus suaugusiųjų švietimo dalyvių skaičius didėja (69 proc.). Kad dalyvių skaičius nesikeičia, pažymėjo 25,7 proc., mažėja – 5,3 proc. Nurodydami, kas aktyviau dalyvauja neformaliajame švietime, švietėjai paminėjo moteris (89,5 proc.), pagal amžiaus grupes išskyrė 30-39 m. amžiaus asmenis (43 proc.), 40-59 m. – 33,3 proc., 18-29 m. – 19,3 proc., 60 m. ir vyresni – 4,4 proc. Išskirta 30-39 m. amžiaus grupė leidžia daryti prielaidą, kad darbo kaita, siekis išlaikyti darbo vietą skatina suaugusiuosius aktyviau dalyvauti neformaliajame švietime. Ši teiginį patvirtina ir švietėjų paminėta neformaliojo švietimo kryptis tobulinti profesinę kvalifikaciją, kaip ir priežastis, daranti įtaką neformaliojo švietimo dalyvių skaičiaus kitimui, – baimė prarasti darbą.

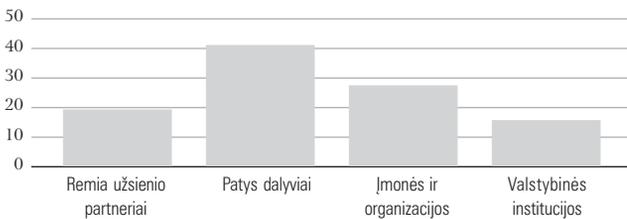
Į klausimą, kas užsako neformalųjį suaugusiųjų švietimą, švietėjai atsakė, kad įmonės ir organizacijos (42,1 proc.) arba jie siūlo patys (37,7 proc.). Valstybinės institucijos ir vietos savivaldybės užsako penktadalį (20,2 proc.) kursų. Įdomu pastebėti, kad moterų, siūlančių neformalųjį švietimą, procentas buvo didesnis (35,1 proc., 2 pav.), o daugiau vyrų pažymėjo, kad neformaliojo švietimo mokymai yra užsakomi valstybinių institucijų (7 proc.) ir įmonių (10,5 proc.)

2 pav. Neformaliojo švietimo užsakovai, %

Analizuojant neformaliojo suaugusiųjų švietimo Lietuvoje finansavimą išryškėjo, kad šiuo metu Lietuvoje neformalusis suaugusiųjų švietimas (3 pav.) labiausiai yra remiamas pačių dalyvių (42,1 proc.) Toliau seka įmonės ir organizacijos (28,1 proc.) bei po lygiai finansuoja valstybinės institucijos ir užsienio partneriai (14,9 proc.).

3 pav. Neformaliojo švietimo finansavimas, %

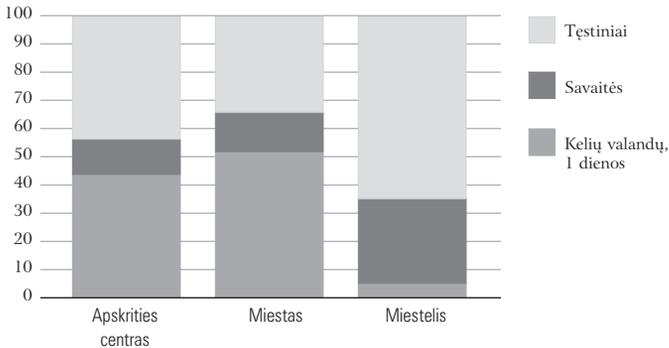

Kaip matyti, valstybė gana menkai finansuoja neformalųjį švietimą (tiek pat finansinės paramos ateina iš užsienio partnerių). Tai rodo nepakankamą valstybės dėmesį neformaliajam suaugusiųjų švietimui Lietuvoje.

Aptardami neformaliojo švietimo užsiėmimų trukmę, švietėjai išskyrė tęstinius mokymus (46,5 proc.), kelių valandų (vienos dienos) trukmės užsiėmimus paminėjo 37,7 proc., savaitės – 15,8 proc. Analizuojant užsiėmimų trukmę pagal gyvenamąją vietą (4 pav.), pastebima, kad apskrities centruose vienodai populiarūs ir vienos dienos (27,2 proc.), ir tęstiniai,

ilgalaikiai mokymai (27,2 proc.). Tuo tarpu miestuose dažnesni vienos dienos (9,6 proc.), o miesteliuose – tęstiniai (13,2 proc.) užsiėmimai.

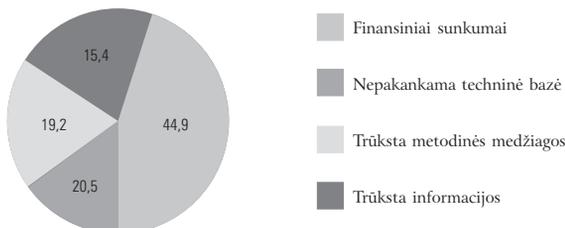
4 pav. Užsiėmimų trukmė pagal respondentų gyvenamąją vietą, %

Dažniausias žmonių skaičius grupėje – nuo 11 iki 20 (50 proc.), kiek mažiau (22,8 proc.) nurodė iki 10 žmonių grupėje, nuo 21 iki 30 žmonių nurodė 18,4 proc., grupes virš 31 žmonių – 8,8 proc. respondentų.

Pastebėta, kad užsiėmimų kokybė didele dalimi priklauso nuo švietėjų galimybės pasiruošti jiems, todėl respondentams buvo užduotas klausimas: „Ar susiduriate su sunkumais, ruošdamiesi užsiėmimams“, į kurį 74,3 proc. respondentų atsakė teigiamai. Vardydami sunkumus (5 pav.), švietėjai išskyrė finansines problemas – 44,9 proc., nepakankamą techninę bazę paminėjo 20,5 proc., metodinės medžiagos ir informacijos trūkumą atitinkamai nurodė 19,2 ir 15,4 proc. apklausos dalyvių. Aptardami sunkumus, su kuriais tenka susidurti organizuojant užsiėmimus, respondentai taip pat nurodė finansines problemas (59,7 proc.), be to, buvo paminėtas žmonių pasyvumas (25,4 proc.) ir informacijos trūkumas (14,9 proc.).

5 pav. Sunkumai ruošiantis užsiėmimams, %

Kadangi suaugusiųjų švietėjas tiek savo profesinias gebėjimas, tiek ir asmeninėmis savybėmis daro įtaką neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalių skaičiui, respondentų buvo paprašyta nurodyti tris savybes, svarbias suaugusiųjų švietėjui. Paminėtos savybės pateikiamos 1 lentelėje.

1 lentelė. *Suaugusiųjų švietėjo savybės*

Švietėjo savybė	Pasirinkimų sk. %
Kompetencija	53
Komunikabilumas	52
Profesionalumas	17,3
Tolerancija	14,2
Organizaciniai sugebėjimai	14,2
Nuolatinis tobulinimasis	10,2
Nuoširdumas	7,1
Aktyvumas	6,1

Be šių savybių, buvo paminėti kantrumas, kūrybiškumas, pagarba, optimizmas, patirtis – jas nurodė 5,1 proc. respondentų; demokratiškumą, atsakomybę, entuziazmą ir humoro jausmą paminėjo mažiau kaip 4 proc. apklausos dalyvių.

Kaip matyti iš 1 lentelės, kaip vieną svarbiausių suaugusiųjų švietėjo savybių respondentai nurodė kompetenciją, todėl įdomu buvo sužinoti, koku būdu švietėjai įgijo žinių dirbti su suaugusiais. Respondentai buvo paprašyti sužymėti pagal svarbą (kur 1 – svarbiausias) jiems pateiktus galimus atsakymų variantus: dalyvaudamas seminaruose Lietuvoje, seminaruose ir stažuotėse užsienyje, skaitydamas literatūrą, bendraudamas su kolegomis, Internetu. Kaip išryškėjo iš respondentų atsakymų, Lietuvos švietėjai daugiausia žinių įgijo dalyvaudami seminaruose savo šalyje arba užsienyje. Deja, mažiausiai švietėjai naudojami Internetu, tai rodo, kad nepakankama techninė bazė riboja tiek švietėjų pasiruošimą užsiėmimams, tiek jų savišvietą.

Išvados

Lietuvos ir Europos neformaliojo suaugusiųjų švietimo teisės dokumentų analizė leidžia teigti, kad neformalusis suaugusiųjų švietimas yra grindžiamas visų socialinių sluoksnių gyventojų lygiomis teisėmis moky-

tis visą gyvenimą, bet kokio amžiaus ir bet kurioje vietoje suaugusiesiems priimtinausia forma, o pagrindinės neformaliojo suaugusiųjų švietimo funkcijos yra šios: perteikti žinias ir supratimą, kad būtų įmanoma pritaikyti prie nuolatinės visuomenės, darbo rinkos, žmogaus gyvenimo kaitos, padėti suaugusiesiems pasirinkti švietimosi kelius, geriausiai atitinkančius jų poreikius ir suteikiančius pasirinkimo galimybes.

Tyrime dalyvavusių Lietuvos respondentų nuomone, nors dėl visuomenės kaitos vis labiau susilieja neformalusis švietimas, skirtas profesiniam tobulėjimui ir asmenybės vystymuisi, vis dėlto šiuo metu Lietuvoje sparčiai kintanti darbo rinka lemia orientavimąsi į profesinės kvalifikacijos tobulinimą.

Lietuvos neformaliojo švietimo dalyvių skaičiaus augimui turi įtakos dalyvių poreikis tobulėti bei baimė prarasti darbą.

Nustatyta, kad aktyviau neformaliajame suaugusiųjų švietime dalyvauja moterys.

Analizuojant neformaliojo suaugusiųjų švietimo trukmę, išryškėjo, kad šiuo metu Lietuvoje neformaliajame suaugusiųjų švietime vyrauja tęstiniai mokymai, o ne trumpalaikiai kursai.

Pagrindinės kliūtys ruošiantis užsiėmimams – finansiniai sunkumai ir nepakankama techninė bazė.

LITERATŪRA:

BOUCHER F. (1998). Non formal Adult education in the United Kingdom-Scotland, <http://www.vsy/fi/alice>

GIDDENS A. (1992). *Modernity and Self-Identity*. Cembrigde: Polity press, Palo Alto: Stanford University Press.

HAKE J.B. (1997). *Lifelong Learning in the Modernity: the Challenges to Society, Organizations and Individuals*//Nuolatinis mokymasis besikeičiančioje visuomenėje: prielaidos ir prieštaravimai, VDU.

Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (1998). Valstybės žinios, Nr. 66 – 1909.

ŽEMAITAITYTĖ I. (2001). *Neformalusis suaugusiųjų švietimas kaip besimokančios visuomenės veiksnys*. Daktaro disertacija, Kaunas, VDU.

Jaustis laimingam kintančiame pasaulyje

ROMA KONCEVIČIENĖ

*Marijampolės regioninio suaugusiųjų švietimo
informacinio centro vadovė*

Pakitusi politinė ir ekonominė situacija Lietuvoje paveikė visas visuomenės gyvenimo sritis. Paaiškėjo, kad be suaugusiųjų švietimo, be nuolatinio mokymosi sistemos informacinė visuomenė funkcionuoti negali. Pagrindinis suaugusiųjų švietimo organizatorių bei švietėjų uždavinys – kurti naują strategiją ir praktinę veiklą, kad būtų kuo sėkmingiau pereita prie mokymosi visą gyvenimą politikos.

Per pastaruosius dešimt metų Marijampolės regione didžiausios yra darbo rinkos permainos. Įdiegus naujas technologijas ir naujai organizavus darbą, įmonių darbuotojai ir vadovai pajuto igūdžių ir žinių stoką. Naujai tvarkoma regiono darbo rinka pareikalavo daugiau intelektualios darbo jėgos ir aukštesnio išsilavinimo, nuolat kintančių gebėjimų, kvalifikacijų ir patirties. Dėl igūdžių spragų ir neatitikimų dalis darbuotojų prarado ekonominį konkurencingumą ir galimybę dirbti. Būtent dėl to mūsų regione padidėjo nedarbas. Bedarbiai palaipsniui atitrūko nuo socialinės aplinkos, kuo toliau, tuo sunkiau jiems integruotis į dirbančiųjų visuomenę. Kai kurie regiono gyventojai patyrė ilgalaikę socialinę atskirtį.

Tokia padėtis vertė dar sparčiau pertvarkyti suaugusiųjų švietimo sis-

temą. Mokymo įstaigos visų pirma ėmė aiškintis, kokių reikia naujų įgūdžių, atitinkančių besiformuojančią regiono ekonominę ir darbo rinkos politiką. Paaikškėjo – kad kiekvienas žmogus galėtų kuo sėkmingiau pritaikyti prie kintančių darbo ir gyvenimo sąlygų, švietimas didžiausią dėmesį turi skirti informacinėms technologijoms, užsienio kalboms, verslumui ir socialiniams gebėjimams.

Mokymo programose daugiau dėmesio pradėta skirti tarpdalykinei kompetencijai ir bendriesiems profesiniams įgūdžiams. Pirmą kartą susirūpinta visuomeninių įgūdžių formavimusi. Visuomeniniai įgūdžiai – tai pasitikėjimas savimi, kryptingumas, nebijojimas rizikuoti. Jie vis svarbesni, nes iš žmonių tikimasi daug daugiau savarankiškumo negu praeityje. Ypač didelis dėmesys kreipiamas į verslumo įgūdžius. Jie leidžia ne tik tobulinti savo darbą, bet ir skatina kurti individualų verslą. Kursuose gautos žinios padėjo ir įsidarbinti, ir kurti naujas darbo vietas. Tai labai naudinga mūsų regionui, nes jis orientuojasi ne tik į žemės ūkį, bet ir į smulkų bei vidutinį verslą.

Pereinant į žiniomis grįstą regiono ekonomiką, paaikškėjo, jog nemaža dalis gyventojų neturi ne tik reikiamo profesinio, bet ir vidurinio arba net pagrindinio išsilavinimo. Dėl šios priežasties per pastaruosius dešimt metų buvo atidarytos naujos suaugusiųjų mokymo klasės Vilkaviškio „Žiburio“ ir Šakių „Žiburio“ vidurinėse mokyklose. Nauja mokykla suaugusiems atvėrė duris Kalvarijoje. Nuo 1994 m. klausytojų skaičius nuolat didėjo ir Marijampolės suaugusiųjų mokymo centre, kuris yra pagrindinis formalus suaugusiųjų švietimo židinys apskrityje. Šiais mokslo metais jame mokėsi 660 klausytojų. Mokymo centro darbuotojai ieškojo ir naujų veiklos sričių. 1993–1994 m. m. pradėti organizuoti įvairūs neformalaus švietimo kursai (užsienio kalbų, buhalterinės apskaitos, siuvėjų, plataus profilio kirpėjų ir pan.). Kai kurie jų dabar reorganizuoti į darbo rinkos profesinio mokymo kursus.

Regiono suaugusiųjų švietimo institucijose per tą laiką pasikeitė mokymo ir mokymosi metodai bei aplinka. Mokymasis tapo lankstesnis, labiau atsižvelgiama į tai, ko reikia mokiniui. Prieš septynerius metus pradėtas taikyti modulinis mokymas, pasiūlytos įvairesnės mokymosi formos, pvz., neakivaizdinis mokymas, mokymasis eksterneu ir pan.

Paskutinį dešimtmetį ypač aktualus tapo neformalus švietimas, paaikškėjo, kad būtina formalus ir neformalus švietimo sąveika. Neformalu-

sis švietimas šiuo metu yra labiausiai paplitusi švietimo forma, nes dažnas žmogus šiais laikais yra priverstas keisti savo profesiją net ir turėdamas aukštą formalųjį išsilavinimą. Nuolat kintančioje visuomenėje tai tampa mokymosi visą gyvenimą pagrindu.

Dėl neformalaus švietimo per pastarąjį dešimtmetį į visuomenės gyvenimą vis aktyviau įsitraukia darbdaviai, nevyriausybinės organizacijos, bendruomenės, moterų grupės. Marijampolės miesto ir rajono, Vilkaviškio bei Šakių rajono savivaldybėse užregistruota nemažai naujų nevyriausybinių ir visuomeninių organizacijų. Kai kurios jų sprendžia aktualias problemas ar klausimus, kitos įtraukia žmones į sporto klubų, chorų, skaitovų, dailės studijų ir kitų kultūros bei intelektualios pakraipos draugijų ir organizacijų veiklą. Nors kiekvienos nevyriausybinės organizacijos siekiai ir tikslai saviti, visos jos daro įtaką regiono politikai, ekonomikai ir darbo rinkai, taigi ir šalies demokratijos vystymuisi.

Regiono suaugusiųjų švietimo sistemos permainų nuošalyje neliko prieš dešimt metų įkurta Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija. Ji jungia įvairias institucijas ir žmones, atstovaujančius tiek vyriausybinei, tiek nevyriausybinei švietimo sferai. 1996 m. buvo įsteigtas Marijampolės regioninis suaugusiųjų švietimo informacinis centras – Lietuvos respublikinio suaugusiųjų švietimo informacinio tinklo dalis. Jis įsikūrė suaugusiųjų mokymo centre. Pagrindiniai informacinio centro uždaviniai – rinkti ir kaupti informaciją apie regiono suaugusiųjų švietimo institucijas, NVO, visuomenines organizacijas ir jų renginius, organizuoti seminarus andragogams, kaupti ir platinti mokomąją ir metodinę literatūrą apie suaugusiųjų švietimą ir pan. 1998 m. buvo įsteigtas LSŠA Marijampolės filialas.

Per pastarąjį dešimtmetį suaugusiųjų švietimas regione pasikeitė, labai išsiplėtė jo užmojai ir mastas. Mokymosi visą gyvenimą tinklas yra plėtojamas toliau. Suaugusiųjų švietėjai vis didesniai skaičiui regiono žmonių užtikrina kokybišką mokymą ir rūpinasi jo rezultatais. Kiekvienas jų pasakytų, jog žmogaus ugdymas ir ugdymasis yra didelis darbas, teikiantis patenkinimą, nes jo metu įgyjama žinių ir patirties naujiems darbams.

Aštuoneri metai su LSŠA: nuo utopinės idėjos iki aukštesniosios liaudies mokyklos Rumšiškėse

GITA ŠAPRANAUSKAITĖ,

Rumšiškių muziejaus dvaro akademijos direktorė

XX a. dešimtąjį dešimtmetį pūstelėję laisvės vėjai į suaugusiųjų švietimo barus atnešė naujų mokymo sistemų ir darbo metodų, naujų sąvokų ir tendencijų. Tuo metu daugeliui mūsų buvo nauja tai, kas Vakarų pasaulyje veikė jau gerą šimtmetį – kalbu apie aukštesniąsias liaudies mokyklas, kurias jų ideologas F.S.Griundtvigas vadino „laisvosiomis mokyklomis“ ar „gyvenimo mokyklomis“.

Šiame rašinyje noriu apžvelgti, kaip Lietuvoje buvo sukurta viena iš aukštesniųjų liaudies mokyklų – Rumšiškių muziejaus dvaro akademija. Minėtos mokyklos idėja, glaudžiai bendradarbiaujant su LSŠA, virto sėkmingai plėtojamu projektu.

Žinia, idėjos tuščioje vietoje neatsiranda. Liaudies mokyklos ištakų galima ieškoti Lietuvos liaudies buities muziejuje XX a. 9 deš. pradžioje vykusiose etnokultūrinėse stovyklose suaugusiems. Jose dalyviai keitėsi patirtimi: vieni skaitė paskaitas etnokultūrinėmis ar istorinėmis temomis, kiti nagrinėjo tautiškumo ir „aukštesniojo žmogiškumo“ idėjas Vydušo ir kitų Lietuvos mąstytojų darbuose, mokėsi nusikalti žalvarinę segę tautiniam kostiumui, išsiausti juostą, pasisiūti ir išsisiuvinėti marškinius,

pasigaminti liaudies muzikos instrumentus. Vargu ar kas iš tų stovyklų dalyvių tuo metu buvo girdėjęs apie žymųjį daną E.S.Griundtvigą ir jo aukštesniąsias liaudies mokyklas. Tačiau etnokultūrinės stovyklos rėmėsi vienu esminių liaudies mokyklų bruožų – tautiškumo ugdymo/si idėja.

1994 m. šio rašinio autorei buvo pasiūlyta pagal LSSA ir IIZ\DVV projektą vykti stažuotis į Vokietijos aukštesniąsias liaudies mokyklas Žemutinės Saksonijos žemėse. Be puikių žmonių, šviesaus atminimo dr. R.Niemano, dr. J.Heinen-Tenrich, E.Klukkert, vėliau vertingais patarimais ir materialine pagalba prisidėjusių prie mokyklos steigimo, stiprų įspūdį paliko po Antrojo pasaulinio karo atstatytuose Fiurstenecko pilies griuvėsiuose įkurta aukštesnioji liaudies mokykla. Joje kaip pagrindiniai dalykai dėstomi menai, socialiniai bei politiniai mokslai, vykdomi tarpkultūrinio bendradarbiavimo projektai. Būtent šios stažuotės patirtis paskatino... utopinei idėjai – šalia Liaudies buities muziejaus esančiame ažuolyne numatyta statyti medinės dvaro sodybos kompleksą pritaikyti mokyklai. Idėja, sąlyginai pavadinta Aristavėlės dvaro akademija, 1995 m. ir buvo pristatyta tarptautinėje konferencijoje „Suaugusiųjų švietimo reforma: dabartis ir perspektyvos“.

Kol susiklostys sąlygos dvaro sodybos komplekso statybai, Liaudies buities muziejaus administracijai pasiūlius, nuspręsta „bandomajam laikotarpiui“ įsikurti dviejuose muziejaus miestelio pastatuose.

Generuoti idėją padėjo gausus bendraminčių būrys, daugiausia atstovavęs dviem organizacijoms: Lietuvos liaudies buities muziejui ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijai.

Šis „tandemas“ 1998 m. birželį ir tapo Rumšiškių muziejaus dvaro akademijos steigėjais. Lietuvos liaudies buities muziejus davė materialinę bazę, LSŠA suteikė metodinę paramą: stažuotes, NVO lyderių mokymus, strateginio planavimo seminarus, partnerių paieškas kitose šalyse ir t.t., kitaip tariant, formavo liaudies mokyklų intelektualinę bazę.

1998 m. vykęs pirmasis keramikų seminaras „Tradicinė kultūra. Teorija ir praktika“ tarsi suformavo Rumšiškių muziejaus dvaro akademijos pagrindinę veiklos kryptį – kiekviena liaudies mokykla paprastai turi savo profilį. Be abejo, priklausymas muziejui lemia Dvaro akademijos sąsajas su lietuvių ir kitų tautų tradicinės kultūros paveldu. 1–7 dienų kursai ir seminarai (keramikos žiedimas ir lipdymas, žolės ir lino plastika, medžio raižiniai, drožiniai, tapyba ant šilko, tapyba, tradicinio muzikavimo

pagrindai ir t.t.) yra vienas iš būdų ugdyti/s bazinius įgūdžius, padėti žmogui pajusti savo vertę. Taip realizuojama viena iš pagrindinių liaudies mokyklos – „gyvenimo mokyklos“ nuostatų. Šie dalykai integruojami į kitą reikšmingą veiklos kryptį – socialinius projektus: jau ketvirtus metus vyksta aktyvios psichosocialinės reabilitacijos kursai neįgaliesiems. Norėčiau pridurti, kad net per keletą dienų gali įvykti tikrai reikšmingas žmogaus savimonės šuolis nuo nuostatos „Aš nieko panašaus nesu daręs ir nesugebu“ iki nuostabos „Nemaniau, kad tai gali suteikti tiek džiaugsmo. Pasirodo, ir aš šį tą sugebu“.

2001 metai svarbūs Rumšiškių muziejaus dvaro akademijos veiklos ir materialinės bazės plėtrai. Bendradarbiaujant su LSŠA ir IIZ/DVV parengtas projektas „Rumšiškių muziejaus dvaro akademijos patalpų pritaikymas jaunimo ir neįgaliųjų reikmėms“, kurį dosniai parėmė Software AG – Stiftung (Vokietija). Įgyvendinus trejus metus trukusią projektą, atsiras galimybė rengti mokymo programas ištisus metus (iki šiol kursai ir seminarai rengiami tik vasarą). Šis projektas žada svarbių kiekybinių ir kokybinių veiklos pokyčių.

Tai tik trumpa vieno projekto apžvalga, be statistikos, apibendrinimų, analizės. L. Falegardas, Studieförbundet Vuxenskolan (Švedija) projektų vadovas, šįmet lankydamasis Rumšiškių muziejaus dvaro akademijoje, trumpai įvertino – „sėkmingas projektas“. Telieta, naudojantis jau sukurtomis sąlygomis ir turimomis galimybėmis, toliau kūrybingai plėtoti „laisvosios mokyklos“ dvasią čia – Rumšiškių muziejaus dvaro akademijoje.

Utenos kolegija įsitraukė į profesionalių savanorių rengimą

JURGITA ZABULYTĖ KUPRIŪNIENĖ,
ŽYDRA MOTIEJŪNIENĖ

Utenos kolegija

Pažintis su LSŠA veikla ir dalyvavimas joje įkvėpė mus prisiimti atsakomybę ir prisijungti prie žmonių, kurie iš altruistinių paskatų ateina į pagalbą tiems, kam pagalba labiausiai reikalinga: skurstantiems, vargstantiems, neįgaliesiems. Lietuvoje savanorių judėjimas dar labai jaunas, tačiau būtent nuo savanorių veiklos prasidėjo socialinio darbo specialybė, neseniai atšventusi dešimtmetį.

Suvokiant savanoriškos veiklos poreikį, 2001 m. buvo parengtas projektas „Personalo, galinčio mokyti savanorius darbui su neįgaliaisiais, rengimas“ pagal Socrates Grundtvig programą. Projektas buvo patvirtintas ir nors dar negalime sakyti, jog minėtas tikslas pasiektas, džiaugiamės nuveiktais darbais: 2002 m. balandžio mėn. vykome į Olandiją – susipažinti su Olandijos savanorių veikla ir jos sritimis, kad galėtume įvertinti savanoriškos veiklos svarbą teikiant socialinę paramą. Rengiantis vizitui buvo planuojamas tyrimas, parengta anketa apklausti savanorius Olandijoje. Lietuvoje atliktas triplanis tyrimas: apklausti žmonės, turintys negalią, įstaigų darbuotojai, dirbantys su neįgaliaisiais, ir savanoriai. Tyrimo

rezultatai parodė, kad savanoriškos pagalbos reikia tiek organizuojant neįgaliųjų laisvalaikį, tiek padedant jiems atlikti kasdienius darbus. Respondentų nuomone, savanorius turėtų rengti jų veiklą koordinuojantis centras arba atitinkama institucija. Taip pat buvo manančių, kad tai galėtų būti asmenys, specialiai išmokyti dirbti su savanoriais bei neįgaliaisiais. Respondentai nurodė profesinę (žinios, įgūdžiai) bei asmenines kompetencijas, kurias turėtų turėti asmenys, mokysiantys savanorius bei vadovausiantys jų veiklai. Nurodytos kompetencijos yra labai svarbios, rengiant atrankos kriterijus.

Išties labai svarbus bendradarbiavimas su užsienio šalių partneriais – Nyderlandų gerovės ir rūpybos institutu (Utrecht, Olandija), Specialaus ugdymo pilotiniu centru „Primavera“ (Resita, Rumunija). Vizito metu visi projekto partneriai detalai aptarė veiklos perspektyvas. Vadovaujantis numatytomis projekto veiklos gairėmis, atliktas pirmasis darbas – rengiami personalo, dirbsiančio su savanoriais, atrankos kriterijai. Tai nėra lengva, nes Lietuva profesionalių savanorių rengimo tradicijų neturi. Tai ypač pasakytina apie Uteną bei kitus Utenos apskrities rajonus, kuriems Vilniaus savanorių centro patirtis sunkiai pasiekama. Šiuo metu yra parengtas leidinys „Savanoriška veikla kaip galimybė savirealizacijai ir pagalbai“. Jame išdėstyta savanoriškos veiklos samprata bei motyvai, jos planavimas, organizavimas, aptariama savanoriška pagalba žmonėms su negalia. Taip pat jau spalio mėnesį ketinama rengti seminarus, kuriuose žmonės, dirbsiantys su savanoriais, galės įgyti žinių ir informacijos. Tikimės, jog tai išties turės praktinės naudos.

Kad mokymasis teiktų džiaugsmą

JONĖ SIKORSKIENĖ

Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybos direktorė

Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba yra valstybinė įstaiga, teikianti paslaugas bedarbiams, asmenims, išpėtiems apie darbo sutarties nutraukimą, žmonėms su negalia, kariams, taip pat moksleiviams, jų tėvams bei pedagogams. Tarnybos darbuotojai konsultuoja profesijos pasirinkimo bei keitimo klausimais, informuoja apie mokymo įstaigas bei mokymosi jose sąlygas, rengia ir vykdo mokymo programas profesinės karjeros planavimo, savęs pažinimo, prisitaikymo prie pokyčių, krizių įveikimo ir kt. klausimais. Taigi Tarnybos veikla didele dalimi susijusi su suaugusių asmenų švietimu, konsultavimu, neformaliu mokymu. Norėjome išplėsti šios srities žinias, kontaktus, informaciją, todėl 1999 metais VDRMKT tapo kolektyvine LSŠA nare.

Per šiuos metus Tarnybos darbuotojai aktyviai įsijungė į LSŠA veiklą: dalyvaujame įvairiuose projektuose (ARKS, Socialinių įmonių vystymo, „Mokomės ir dalijamės“), seminaruose, įsijungėme į Suaugusiųjų švietimo savaitės renginius, užsimezgė mūsų pažintys ir kontaktai tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Džiaugiamės galėdami praplėsti savo andragogikos žinias bei patyrimą – visa tai pritaikome rengdami programas bei dirbdami su klientais ir grupėmis.

Minėtuose renginiuose mums ypač priimtina kolegiali bendravimo ir bendradarbiavimo atmosfera. Štai keletas kolegų išpūdžių apie dalyvavimą LSŠA projektuose bei seminaruose.

„Dirbant bet koki darbą labai svarbu žinoti, ar atlieki jį gerai, ar esi teisingame kelyje. Tarptautinis projektas „Mokomės ir dalijamės“ kaip tik ir yra puiki galimybė pasitikrinti savo įgūdžius dirbant su suaugusių žmonių auditorija, pasimokyti iš kolegų, pasidalyti savo atradimais.

Be abejo, man naudingiausia buvo tai, ką aš pati atlikau dalyvaudama projekte: paruošiau ir vedžiau kolegoms seminarą. Nerimas, atsakomybė, drebėjimas – visa tai užsimiršta, kai pajunti klausytojų reakciją. Svarbu viskas – ir ką pati gero ir taisyтино pamatei savyje, ir ką pataria vadovai ir kolegos. Dažnai pavartau jų palinkėjimus.“

VIDUTĖ ALIŠAUSKAITĖ

„Dalyvavimas projekto „Mokomės ir dalijamės“ seminaruose skatino kritiškai mąstyti ir įvertinti savo darbo patirtį, atrasti galimybių gerinti darbo kokybę, imtis konstruktyvių pokyčių.

Tokie kursai yra geras būdas pažadinti suaugusiųjų mokytojų kūrybiškumą, kurį per kasdienes savo darbus dažnai būname pamiršę, prisiminti, kad mokyti – tai pačiam mokytis dar kartą.

Į seminarus buvo kviečiami lektoriai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitų Šiaurės Baltijos šalių (iš Suomijos, Švedijos, Estijos, Latvijos). Buvo įdomu sužinoti, kaip dirba mokytojai kitose šalyse. Dalijantis patirtimi prasiplėtė akiratis, gavome daug naujos literatūros, daug bendravome.“

GRAŽINA KAUSINIENĖ

„Bendradarbiaudami su Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija ir Vilniaus darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnyba 1999–2001 metais dalyvavome PHARE partnerystės programos projekte „Socialinių įmonių kūrimas Latvijoje ir Lietuvoje“. Išpūdingiausia ir daugiausiai emocijų sukėlusio šio projekto dalis – suteikta galimybė dalyvauti dviejose praktikoje Vokietijos Žemutinės Saksonijos žemės socialinėse įmonėse. Nepaprastai daug išgyvenimų ir diskusijų sukėlė pirmoji praktika, o tiksliau – jos trukmė. 2001 metų gegužės mėnesį praktika Vokietijoje truko 4 savaites. Nuvykę į Hanoverį pirmą savaitę niekaip negalėjome suprasti, ką gi mes ten

veiksime visą mėnesį, rūpėjo šeimos, vaikai, namai. O praktikos pabaiga atrodė taip toli...

Tačiau po kurio laiko, kai jau buvome išskirstyti po įvairias socialines įmones, supratome: kad įsigilintume į šių įmonių veiklą, perprastume jų steigimo bei darbo sąlygas, susipažintume su įvairiais dokumentais, to mėnesio mums tikrai nepakaks. Be jokios abejonės, tai suprato ir projekto vadovai, todėl ir buvo iš anksto numatyta antra 2 savaitių praktika gruodžio mėnesį.

Šių praktikų metu dalyviams buvo sudarytos sąlygos susipažinti su įvairios paskirties socialinėmis įmonėmis, tokiomis kaip bistro, kempingas, baldų parduotuvė, kavinė, spaustuvė ir pan. Teko ir automobilius bei indus plauti... nes, kaip žinome, patirtis įgyjama dirbant, o ne stebint dirbančius.

Taigi apibendrinant išpūdžius galima pasakyti, kad trijų mokymo seminarių bei dviejų praktikų metu šio projekto dalyviai įgijo tikrai nemažai patirties ir ją perteikė LSSA 2001 metais išleistame leidinyje „Socialinės įmonės – kas tai?“

ROMA NAREČIONIENĖ, ELVYRA ANDRIUŠKEVIČIENĖ

„Įdomu ir naudinga buvo dalyvauti Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos 2002 m. liepos 8–12 d. seminare „Suaugusiųjų mokymosi pagrindai“. Susipažinau su visiškai nauju požiūriu į mokymą ir mokymąsi. Pasirodo, mokymasis – tai džiaugsmas, tokią išvadą padarėme visi seminaro dalyviai. Kai mokymosi aplinka psichologiškai saugi, kai pasitelkiami įvairiausi metodai (apšilimo pratimai, padedantys įsitraukti į veiklą, fiziniai pratimai, iliustruojantys temą, refleksija grupėje ir individualiai), mokymasis tampa lengvas, gyvas, įtraukiantis. Ypač smagu mokymosi procese turėti galimybę bendrauti, dalintis patirtimi su kolegomis, todėl visiems labai patiko plačiai seminare naudotas mokymo metodas – darbas grupėmis. Taigi seminare patobulinti komandinio darbo, interesų derinimo, konstruktyvios kritikos, teigiamo savo darbo vertinimo įgūdžiai labai praverčia dirbant kasdienį darbą.“

ŽIVILĖ GAPŠIENĖ

„Esu psichologė. Daugiausia dirbu su bedarbiais. Dažnai tai yra žmonės, išgyvenantys asmeninę krizę. Jie būna liūdni, pikti, apatiški, sutrikę. Jiems

sunku prisitaikyti besikeičiančiame gyvenime. Tačiau svarbiausia – tai žmonės, netikintys ne tik kitais, bet ypač savimi.

ARKS'o projektas mane visų pirma kaup tik ir išmokė padėti žmogui susiformuoti savo vertės jausmą. Įvairios ir įdomios užduotys, geranoriškas požiūris į žmogų, galimybė dirbti tiek individualiai, tiek grupėse – visa tai radau ARKS'e. Išsamūs ir aiškūs pratimų aprašymai, teorijos ir praktikos ryšys (pateikiamos ne šiaip užduotys, o tokios, kurias tiesiogiai praverčia gyvenime), galimybė žmogui pasijusti piliečiu – tuo irgi pasižymi ARKS'as. Pratimai, užduotys, temos diskusijoms – visa tai leidžia žmogui geriau pažinti save, savo stipriąsias puses, o tai ir yra žingsniai į atsakomybės prisiėmimą, į savo unikalumo pripažinimą.

Džiaugiuosi, kad dalyvaudama ARKS'o projekto seminaruose pati turėjau galimybę gilintis į save, pažvelgti į save, mokytis iš kitų.“

DAIVA BALČIŪNIENĖ

Mes, VDRMKT darbuotojos, nuoširdžiai sveikiname LSŠA pirmojo dešimtmečio proga ir linkime sėkmės, ištvermės, kantrybės ir stiprybės ugdant nuolatinį suaugusiųjų mokymosi poreikį. Vertiname Jūsų darbą ir džiaugiamės būdamos LSŠA dalis.

Įkvėpimo semiamės iš LSŠA renginių

RITA VARGALYTĖ

Telšių regioninio suaugusiųjų švietimo informacinio centro vadovė

1997 metais balandžio mėnesį prie Telšių suaugusiųjų vidurinės mokyklos savo veiklą pradėjo Telšių regioninis suaugusiųjų švietimo informacinis centras (toliau Centras). Centras įsipareigojo kaupti mokomąją ir metodinę literatūrą, metodines priemones suaugusiųjų švietėjams bei organizuoti kursus ir seminarus, diegti naujus švietimo metodus bei idėjas. Buvau paskirta vadovauti centrui, kartu su manimi mokymosi visą gyvenimą idėjas skleisti apsiėmė dar keturios LSŠA narės: I. Petrauskienė, J. Donelienė, B. Liutkuvienė, F. Udalcova.

Centro reikalingumu Telšių apskrityje nesuabejojo nė vienas pirmojo seminaro „Telšių regioninio suaugusiųjų švietimo informacinio centro pristatymas-pasitarimas“ dalyvis. Suaugusiųjų švietėjų komanda buvo nusiteikusi dideliems darbams. Deja, kilnūs žygiai pasitaiko retai. Dažniausiai tenka dirbti mažus kasdienius darbus. Tad ir centras pradėjo nuo kasdienių darbų: rengė centro patalpas, stengėsi užmegzti ryšius su įvairiomis organizacijomis ir asmenimis, ėmėsi organizuoti seminarus, rengė įvairius raštus. Džiaugėmės kiekviena sėkme: pirmaisiais ryšiais su apskrities ir savivaldybės įtakingais asmenimis, publikacijomis vietos spaudoje, pirmaisiais seminarais. Įgijome ir skaudžios patirties: užmegzti ryšiai vienusiškai, t.y. juos užmezga ir palaiko tik centras, suinteresuotų asmenų

komanda maža, seminarų dalyviai pasyvūs, neatsakingi, pagaliau patiems švietėjams ir centro vadovei trūksta suaugusiųjų švietimo žinių.

Jėgų pradėtų darbų tūšai ir naujų pradžia Telšių apskrities švietėjai sėmėsi iš LSSA organizuojamų respublikinių seminarų, vienas kitas iš stažuočių užsienyje. Pagausėjo ir LSSA narių Telšių apskrityje – 1998 m. jų jau 10. Tais pačiais metais įkuriamas Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos Telšių filialas. Sumažėjus Centro finansavimui iš LSSA – IIZ/DVV projekto, centras pajuto nestabilią, nesaugią padėtį. Kilo klausimas, ar jos apskritai reikia?

1999 m. vykusiame seminare „Strateginis NVO planavimas“ LSSA Telšių filialo nariai suformulavo, kas trukdo Centro ir suaugusiųjų švietėjams efektyviai veikti: aktyvių narių yra mažai, finansavimas nepastovus, savivaldybė neremia, trūksta informacijos perdavimo sistemos, silpnas ryšys su žiniasklaida, veikla nesisteminga, nėra etatinio vadovo, nėra poreikio. Kaip tris svarbiausius pabrėžė – aiškaus tikslo nebuvimą, silpną bendradarbiavimą su kitomis organizacijomis, patalpų stoką. Pastarąsias problemas Telšių suaugusiųjų švietėjams, kad sėkmingai galėtų skleisti mokymosi visą gyvenimą idėjas, reikėjo spręsti kuo skubiausiai.

Naujo įkvėpimo suteikė respublikiniai renginiai, susitikimai su ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje garsiais andragogais. Neišdildomą įspūdį paliko 2000 m. suaugusiųjų švietimo savaitė, „Mokymosi visą gyvenimą memorandumo“ svarstymas. Išryškėjo ir tikslai, kuriems turėtų būti skirta suaugusiųjų švietėjų veikla. Tai apskrities suaugusiųjų vidurinių mokyklų mokytojų andragoginės kvalifikacijos tobulinimas. Kitas tikslas – bendradarbiauti su Telšių nevyriausybinėmis organizacijomis. Seminarai „NVO bendradarbiavimas“, „NVO informacinio centro steigimas: už ir prieš“ davė puikių NVO veiklos rezultatų. Telšių ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos padedama įsikūrė Telšių nevyriausybinių organizacijų taryba.

2001 m. rugpjūčio mėn. vykusios konferencijos „Suaugusiųjų švietimas Telšių apskrityje“ dalyviai aptarė aktualias regiono suaugusiųjų švietimo problemas ir darbo grupėse ieškojo jų sprendimo būdų, pateikė pasiūlymų. Vienas iš jų jau įgyvendintas – Telšių rajone įsteigtas Trečiojo amžiaus universitetas (TAU).

Šiuo metu Telšių regioninis suaugusiųjų švietimo informacinis centras įsikūrė prie Telšių mokytojų švietimo centro. Tikimasi, kad ši sąjunga ateityje išaugs į švietimo centrą visai Telšių bendruomenei.

Svarbiausia – galimybė bendradarbiauti

ZITA GAIGALIENĖ

*Panevėžio regiono suaugusiųjų švietimo
informacinio centro vadovė*

Sunku išsukti iš praminto kelio ir ieškoti naujų idėjų ar sričių. Tam dažnai prireikia kokio nors tikrai neeilinio įvykio. Tokiu įvykiu norėčiau pavadinti savo pažintį su Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija 1994 metais: dalyvavau Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos pasitarime, kuriame prof. V.Dienys pristatė Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociaciją bei jos bendradarbiavimo su ministerija sutartį. Plačiau apie asociaciją sužinojau steigiant Panevėžio aukštesniojoje technikos mokykloje regioninį suaugusiųjų švietimo informacinį centrą. Šio centro vadove nuo 1995 metų kovo iki šiol esu aš. Iš pat pradžių buvo aišku, kad centrai vykdys svarbų andragoginį darbą.

Centras pradėjo veiklą ieškodamas sprendimų, o ne dejuodamas dėl problemų. Juk kas galvoja apie problemas, tas jas ir sukuria, o kam rūpi sprendimai, tas juos ir randa. Veiklos sritis buvo nauja, net pats *andragogikos* terminas ne tik man, bet ir daugeliui buvo negirdėtas. Pradėjome burti aktyvą, organizuoti seminarus. Įsiminė tęstiniai seminarai ekologine, kultūros, vadybos temomis.

Kasdien žmogų veikia didžiulis informacijos srautas, bet jis negali iš-

mokti visko, be to, sparčiai tobulėjant informacinėms technologijoms, nebūtina daug įsiminti. Svarbiausia dabar – išmokti savarankiškai mokytis, sugebėti bendrauti, bendradarbiauti, kritiškai mąstyti, spręsti problemas. Tokius uždavinius kėlė daugelis centro seminarų ar renginių. Įsimintina 1999 metų suaugusiųjų švietimo savaitė, sujungusi visas apskrities suaugusiųjų mokymo institucijas. Jos metu išryškėjo, kad šios institucijos mažai bendradarbiauja spręsdamos bendrus švietimo uždavinius, trūksta tolerancijos, tarpusavio pagalbos ir ryšių su savivaldos organais. Keičiantis visuomenei, didėjant reikalavimams švietimui, andragogų tarpusavio pagalba ypač aktuali.

Viena iš centro veiklos krypčių yra bendravimas su regiono nevyriausybinėmis švietimo organizacijomis. Esu sukūrusi apskrities nevyriausybinių organizacijų duomenų bazę ir pirmininkauju Panevėžio suaugusiųjų švietimo nevyriausybinių organizacijų centro „Parama“ valdybai. Daug dirbame skatindami visuomenės bendruomeniškumą, telkimąsi, kad būtų įmanoma daryti poveikį valdžios institucijoms, organizuojami susitikimai, šventės, mokymai.

Gyvenimas yra su laiku sietinas reiškinys. Propaguodama mokymosi visą gyvenimą idėją, tapau jos vykdytoja ir šiemet baigiau VPU pedagogikos ir psichologijos fakultetą, socialinio pedagogo ir švietimo vadybos magistro studijas. Pati pajutau, kad mokymosi procese keičiasi ne tik mąstymas, bet ir pats žmogus. Kiekvienas kartkarčiais nori įsitikinti, ar eina teisingu keliu, o tai geriausia pasitikrinti visuomeninėj veikloj.

Mąstydamą apie švietimo asociacijos įtaką mūsų regionui, matau, kad buvo galima padaryti ir daugiau, tik tam reikia turėti daugiau laiko, būti neprištam prie pagrindinio darbo, duodančio lėšas gyvenimui. Tačiau padaryta ne taip jau mažai. Noriu padėkoti daug padėjusiems mūsų asociacijos nariams: Mindaugui Libikui, Vidmantui Jurgaičiui, Vandai Žvirblienei, Birutei Buzienei, Vandai Šimonienei. Nuo pat pirmų centro dienų apie jo veiklą regionui informuoja dienraščio „Sekundė“ žurnalistė V. Riaubienė. Panevėžio aukštesniosios technikos mokyklos direktoriui P. Miniukui esu dėkinga už sudarytas centro veiklai sąlygas ir pagalbą.

Smagu, kad turi kam dėkoti ir nesi vienas. Norėčiau Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijai palinkėti dar daug turiningų jubiliejų.

Mokytis vieniems iš kitų

DANGIRAS KAČINSKAS

Kėdainių suaugusiųjų mokymo centro direktorius

DALIA SURMILAVIČIENĖ

Metodininkė

1997 metais Kėdainių Mikalojaus Daukšos vidurinėje mokykloje įsteigtos suaugusiųjų klasės, o 2001-aisiais jų pagrindu įkurtas suaugusiųjų mokymo centras. Tais pačiais metais tapome kolektyviniu LSŠA nariu. Džiaugiamės, kad įgijome galimybę bendrauti su žmonėmis, kuriems ne vis tiek, kokia bus visuomenė, su žmonėmis, kurie daro įtaką gyvenimo pokyčiams ir ne tik turi patirties, bet ir noriai dalijasi ja su kitais.

Iki tol trūko informacijos apie suaugusiųjų švietimą ir specialios literatūros, nebuvo galimybės dalyvauti įvairiuose projektuose, išgirsti apie kitų įgytą šios srities patirtį, pasidalinti savo patirtimi. Šią spragą užpildė mūsų narystė Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijoje – mus pradėjo pasiekti informacija apie organizuojamus renginius, literatūra, kvietimai dalyvauti seminaruose.

Žmonės, kurie dirba asociacijoje, yra malonūs, taktiški, tolerantiški, išklausantys, visada pasirengę padėti, gerai įvaldę darbo su suaugusiais specifiką. Tai jie mums padėjo įsitraukti į Asociacijos veiklą.

Mūsų centro pedagogams didžiausią įspūdį paliko ir daugiausia nau-

dos suteikė birželio ir liepos mėnesiais Druskininkuose vykę projekto „Mokomės ir dalijamės“ seminarai.

Suvažiavome iš visų Lietuvos kampelių. Dauguma nepažįstami ir nieko nežinantys vieni apie kitus, tik vedini tų pačių tikslų. O išsiskyrėme, lydimi atsiveikinimo posmų, prasmingų palinkėjimų, su jauduliu širdyse, gavę daug gero iš puikių seminarų vadovų Romos ir Aurimo Juozaičių, kitų Lietuvos ir užsienio lektorių. Išsiskyrėme, kad vėl galėtume susitikti ir pasikalbėti, kaip sekėsi įgyvendinti seminarų idėjas ir patirtį.

Šiems seminarams priekaištų neturėjo net patys priekabiausi. Čia mes gavome būtent tai, ko mums ir reikėjo, išbandėme savo jėgas, atlikdami kūrybingumo reikalaujančias užduotis, dalyvaudami karštose diskusijose ir jų aptarimuose. Mūsų vadovai – tikri suaugusiųjų mokytojai profesionalai. Nė vienu žodeliu nepriekaištavo, galbūt ir išgirdę mūsų klaidingų minčių, nemenkino kitų požiūrio, bet visada pabrėždavo ir mūsų, dalyvių, indėlį. Skatino, įtraukdavo į kūrybiškas, netikėtas užduotis. O kaip palaikydavo, padrąsindavo žodžiais, šypsena, kita kūno kalba! Mokė nu-siteikimo girdėti ir išklausti kitus. Lankstūs, kantrūs, bet nepaprastai reiklūs, nuolat akcentuojantys teigiamą savęs vertinimą – aš galiu, aš privalau padaryti – jie mus mokė ir savo pačių pavyzdžiu.

Iš seminarų išsivežėme žaidimų, pratimų, kurie padarė įvairesnį mūsų darbą, padeda atsikratyti įtampos, nuovargio, skatina pradėti nelengvą darbo dieną. Išsivežėme naujų seminarų vedimo, darbo su suaugusiais žinių. Malonu, kad net ir tai, ką žinojome, buvo perteikta naujai, kitu rakursu – tad tai buvo puiki galimybė savo žinias dar labiau išplėsti, pažvelgti į jas naujai. Seminarų organizavimas mokė mus racionalumo dirbant, komandinio darbo.

Seminaruose įsipareigojome tęsti tai, kas išbandyta, sužinota, šviečiant ir mokant suaugusiuosius. Tikimės ir daugiau tokios patirties.

Linkime LSŠA, pradėjusiai naująjį savo veiklos dešimtmetį, ir toliau eiti per save į kitus – tai išminčiaus kelias.

STATISTIKA

ASOCIACIJA ĮSTEIGTA

1992 metų vasario 22 dieną

STRUKTŪRA

1992 metai. LSŠA veikia pagal visuomeninės organizacijos įstatymą. Asociacijai vadovauja valdyba ir valdybos pirmininkas.

1994–1996 metais įkuriami regioniniai suaugusiųjų švietimo informaciniai centrai.

1996 metais LSŠA Įstatai perregistruojami pagal Asociacijų įstatymą.

Nuo 1998 metų Asociacijos valdymo organai – prezidentas, taryba, valdyba, valdybos pirmininkas.

1998 metais įkuriami LSŠA filialai apskrityse.

NARIAI

1992 metai: 25 individualūs, 4 kolektyviniai nariai.

2002 metai: 180 individualūs, 24 kolektyviniai nariai.

PROJEKTAI

Bendradarbiavimo su Vokietijos liaudies mokyklų sąjungos tarptautinio bendradarbiavimo institutu (IIZ/DVV) neformalaus suaugusiųjų švietimo srityje programa (1992–2002)

Bendradarbiavimo su Šiaurės šalių liaudies akademija (NEA, Švedija) programa (1993–2002):

- „Aplinkos apsaugos temų integracija į suaugusiųjų mokymo programas“ (1996–1998)
- „Suaugusiųjų mokytojų rengimas“ (1996–2000)
- „Nevyriausybinių organizacijų vadovų ugdymas“ (1996–2002)
- „Mokomės ir dalijamės“ (2000–2002)

„Informacija apie aplinkos apsaugą žmogui: šaltiniai, kanalai, vartotojai“ (LŠŠA, Lietuvos „Žinijos“ draugija, IIZ/DVV, Šiaurinio Reino – Vestfalijos aplinkos apsaugos ir ūkio ministerija, 1996)

„Pilietinis ugdymas kaip demokratinės visuomenės kūrimo prielaida“, Phare Demokratijos fondo projektas (koordinatore – Latvijos suaugusiųjų švietimo asociacija, LŠŠA, IIZ/DVV, 1997–1999)

„Grijžtančių į mokymosi procesą asmenų pagrindinių įgūdžių ugdymas (ARKS)“, ES Socrates programos projektas (koordinadorius – Edinburgo universitetas, Škotija, dalyvavo 9 šalys, 1999–2000)

„Socialinių įmonių steigimo galimybės Lietuvoje ir Latvijoje“, Phare Partnerystės programos projektas (koordinadorius – Stephansstifto liaudies mokykla, Vokietija, LŠŠA, Latvijos suaugusiųjų švietimo asociacija, 1999–2001)

Suaugusiųjų švietimo savaitė „Suaugusiųjų mokymasis: teisė, pareiga ar privilegija?“ (2000)

„Suaugusiųjų švietimo organizacijų, dirbančių moterų užimtumo srityje, tinklas Europoje“, ES Socrates programos projektas (koordinadorius – Socialinių inovacijų fondas, Lietuva, dalyvauja 8 šalys, 2000–2003)

Suaugusiųjų švietimo savaitė „Kalbų metai Europoje ir suaugusiųjų švietimas“ (2001)

„Suaugusiųjų mokymosi informacinis tinklas“, ES Socrates programos projektas (koordinatore – Švedijos suaugusiųjų švietimo taryba, dalyvauja 8 šalys, 2001–2003)

„Tarpkultūrinio bendradarbiavimo kompetencija Europoje“, ES Socrates programos projektas (koordinadorius Vokietijos suaugusiųjų švietimo institutas, dalyvauja 5 šalys, 2001–2004)

Bendradarbiavimo su Rotenburgo vidinės misijos organizacija projektas „Neįgalaus jaunimo ir suaugusiųjų rehabilitacija ir integracija“ (2002)

„Bendruomenės lyderių ugdymas“, Baltijos – Amerikos partnerystės programos projektas (koalicija su Organizacijų vystymo centru bei Valsybės ir savivaldybės tarnautojų mokymo centru „Dainava“, 2002)

Baltijos – Amerikos partnerystės programos finansuojamas projektas institucinei veiklai plėtoti (2002)

„Sukurti sąlygas mokytis visą gyvenimą“, ES Socrates programos projektas (koordinatore – Vengrijos liaudies mokyklų sąjunga, dalyvauja 10 šalių, 2002–2003)

KONFERENCIJOS IR SEMINARAI

Nuo 1992 metų iki 2002 metų rugsėjo mėnesio įvyko 207 renginiai:

Tarptautiniai	8
Respublikiniai	39
Regioniniai	156

Renginiuose dalyvavo daugiau kaip 8500 suaugusiųjų švietėjų ir NVO vadovų.

STAŽUOTĖS

Nuo 1992 metų iki 2002 metų rugsėjo dalyvavo 197 amenys.

PUBLIKACIJOS

Nuo 1992 metų išleista:

Metodinių bei informacinių leidinių	15
Periodinio leidinio „Savišvieta“	16
Regioninių leidinių	9
Kita (plakatai, kalendoriai ir pan.)	7

FINANSAI (TIESIOGINĖS UŽSIENIO PARTNERIŲ
IR PROJEKTŲ LĖŠOS)

1993 metai	167 180 Lt
1994 metai	357 500 Lt
1995 metai	261 250 Lt
1996 metai	290 419 Lt
1997 metai	202 772 Lt
1998 metai	497 414 Lt
1999 metai	426 282 Lt
2000 metai	255 229 Lt
2001 metai	283 329 Lt
2002 metai	202 266 Lt

SAVIŠVIETA

Periodinis leidinys

2002 m. sausis–birželis

Tiražas 700 egz.

Išleido Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos leidykla

„Savišvieta“, Ukmergės g. 25, 2600 Vilnius

Maketavo ir paruošė spaudai „Inter Nos“

Žygimantų g. 10, 2001 Vilnius

Spausdino „Sapnų sala“

S. Moniuškos g. 21, LT 2004 Vilnius

www.sapnusalas.lt